

INTERNATIONAL MONETARY FUND

Як Україна виконує свої зобов'язання перед МВФ?

Аналіз трьох останніх програм

Питання залучення міжнародної фінансової допомоги завжди було актуальним для України. Ще в 1994 році Міжнародний валютний фонд (далі — МВФ, Фонд) почав надавати Україні свої фінансові ресурси. З того часу Фонд є одним з основних партнерів у наданні кредитних коштів нашій державі.

У березні 2022 року українська влада через війну з росією скасувала 1 поточну угоду з МВФ і заявила про наміри повернутися до співпраці для розробки відповідної економічної програми, спрямованої на відновлення та зростання, коли це буде можливо.

Немає сумнівів, що післявоєнне відновлення України буде відбуватися, зокрема за підтримки вищезазначеної інституції. Однак, ефективність співпраці з Фондом викликає різні дискусії як в українському суспільстві, так і в експертних колах, зокрема щодо реформ, які проводяться Урядом у межах програм з МВФ, а періодичні повідомлення в ЗМІ про неотримання Україною чергового траншу через невиконання зобов'язань лише підвищують градус дискусій.

З цього звіту ви можете дізнатися про зобов'язання, які брала на себе українська сторона в межах трьох останніх програм з МВФ, та ознайомитися з рівнем їхнього виконання.

→ **АВТОРИ:**

Курило Вячеслав,
аналітик політики і даних IAA.

→ **РЕЦЕНЗЕНТИ:**

Дмитренко Олена,
керівниця департаменту аналітики IAA,
Ромашко Юрій,
виконавчий директор IAA.

→ **ВЕРСТКА ТА ДИЗАЙН:**

Кисла Катерина,
графічна дизайнерка IAA.

→ **КОРЕКТУРА ТЕКСТУ:**

Каленіченко Світлана,
редакторка освітніх та художніх видань, коректорка текстів IAA.

Матеріал підготовлено за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Матеріал відображає позицію авторів і не обов'язково збігається з позицією Міжнародного фонду «Відродження».

© ГО «Інститут аналітики та адвокації», 2022

ЗМІСТ

ГЛОСАРІЙ	02
РЕЗЮМЕ	03
ВСТУП	06
РОЗДІЛ 1. Про МВФ	07
РОЗДІЛ 2. Україна та МВФ. Загальні дані	09
РОЗДІЛ 3. Аналіз умов трьох останніх програм з МВФ. Рівень виконання зобов'язань українською стороною	14
3.1. Загальні умови за трьома останніми програмами	14
3.2. Зобов'язання, взяті на себе Україною перед МВФ за трьома останніми програмами. Рівень їхнього виконання	16
3.2.1. Зобов'язання за EFF 2015 та рівень їхнього виконання	16
3.2.2. Зобов'язання за SBA 2018 та рівень їхнього виконання	22
3.2.3. Зобов'язання за SBA 2020 та рівень їхнього виконання	26
3.3. Загальні дані щодо виконання трьох останніх програм	31
ВИСНОВКИ	38
ПРОПОЗИЦІЇ	47
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	49
КОРИСНІ ДЖЕРЕЛА	52

ГЛОСАРІЙ

У звіті використовуються терміни та скорочення в наступних значеннях:

ВАКС	Вищий антикорупційний суд
ВРП	Вища рада правосуддя
ВРУ	Верховна Рада України
Держаудитслужба	Державна аудиторська служба України
ДМСУ	Державна митна служба України
ДП	Державне підприємство
ДПСУ	Державна податкова служба України
ДФСУ	Державна фіскальна служба України
ЖКГ	Житлово-комунальне господарство
ЗМІ	Засоби масової інформації
КМУ	Кабінет Міністрів України
Лист	Лист про наміри до МВФ
Меморандум	Меморандум про економічну та фінансову політику з МВФ
МВФ, Фонд	Міжнародний валютний фонд
Мін'юст	Міністерство юстиції України
Мінагрополітики	Міністерство аграрної політики та продовольства України
Мінекономіки	Міністерство економіки України
Міненерго	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України
Мінрегіон	Міністерство розвитку громад і територій України
Мінсоцполітики	Міністерство соціальної політики України
Мінфін	Міністерство фінансів України
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
НБУ	Національний банк України
НКРЕКП	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
САП	Спеціалізована антикорупційна прокуратура
СМ (структурний маяк)	Це заходи реформування в межах угод з МВФ, які часто не піддаються кількісному виміру, але мають вирішальне значення для досягнення цілей програми й слугують маркерами для оцінки її виконання
СПЗ (спеціальні права запозичення)	Резервний та платіжний засіб, що емітується Міжнародним валютним фондом. Існує лише в безготівковій формі у вигляді записів на банківських рахунках
ФГВФО	Фонд гарантування вкладів фізичних осіб

РЕЗЮМЕ

Міжнародний валютний фонд є одним з основних партнерів у наданні кредитних коштів нашій державі. За всю історію співпраці Україна отримала від Фонду близько 36 млрд дол. США².

Водночас станом на кінець травня 2022 року Україна є третьою країною³ після Аргентини та Єгипту за розміром боргу перед МВФ. Загальна сума непогашених кредитів (тіла кредиту) становить 7,5 млрд СПЗ (близько 10 млрд дол. США).

Фінансові умови програм з Фондом передбачають не лише повернення основної суми боргу (тіла кредиту), але й сплату відсотків та додаткових платежів.

З урахуванням відсотків та інших додаткових платежів загальний розмір⁴ боргу України перед МВФ станом на кінець травня 2022 року становить 8,1 млрд СПЗ (близько 10,8 млрд дол. США).

Відповідно до даних⁵ НБУ, загалом у 2014—2020 роках Україна перерахувала на користь МВФ 46,3 млн СПЗ (близько 65,7 млн дол. США) комісії за зобов'язаннями (commitment fee).

Також Україна входить до списку країн, які сплачують додаткові надбавки (surcharges). За оцінками авторів загальна прогнозована сума surcharges, яка має бути виплачена українською стороною протягом 2022—2024 років, становить близько 301 млн дол. США. Відповідно до підрахунків⁶ експертів, у випадку з Україною надбавки збільшують витрати на оплату кредиту від МВФ майже на 61%.

Сплата цих додаткових платежів та комісій ситуативна, тобто виникає тільки за певних умов і завдяки вдалому плануванню співпраці цього можна уникнути. Отже, невиконання українською стороною зобов'язань, визначених у Меморандумах, впливає не лише на рівень довіри до держави та впровадження реформ, а й тягне за собою фінансові втрати.

Аналіз рівня виконання структурних маяків показав досить негативну тенденцію, адже в межах трьох останніх програм з МВФ 43% структурних маяків були виконані своєчасно, інші 57% відсотків були або не виконані в межах окремої програми, або виконані невчасно.

Рівень виконання структурних маяків у межах трьох останніх з МВФ програм⁷ у %

Кількість виконаних заходів з урахуванням тих, що були виконані невчасно (але в решті виконані в межах окремої програми), загалом становить 82%.

2. станом на кінець травня 2022 року;

3. www.imf.org/external/np/fin/tad/balmov2.aspx?type=TOTAL;

4. www.imf.org/external/np/fin/tad/extforth.aspx?memberkey1=993&date1key=2022-05-31&category=forth&year=2022&trxtype=repchg&overforth=f&schedule=exp&extend=y;

5. www.epravda.com.ua/news/2021/03/23/672228/;

6. www.eurodad.org/a_guide_to_imf_surcharges;

7. не враховували частину маяків, термін виконання яких припав на період з лютого 2022 року по травень 2022 року. Стан виконання частини заходів не вдалося визначити через відсутність інформації в публічному доступі, тому не враховували два такі структурні маяки;

→ **82%**

загалом виконаних структурних маяків

Якщо проаналізувати загальну кількість структурних маяків, що були не виконані в межах окремих програм або виконані невчасно, то половина з них припадає на ті заходи, які вимагали від ВРУ ухвалення певних законів.

→ **51%**

СМ, що були виконані невчасно або не виконані, передбачали ухвалення закону

Причин цього може бути багато (політичних, економічних, соціальних). Наприклад, скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення постійно відкладалося, зокрема через високу чутливість українського народу до цього питання та через небажання депутатів голосувати за таке непопулярне рішення. Крім того, однією з можливих причин також може бути неузгодженість між виконавчою та законодавчою гілками влади в процесі укладення та виконання домовленостей з МВФ.

Аналіз виконання структурних маяків у розрізі галузей показує, що у відсотках найбільше виконаних структурних маяків в енергетичному секторі та у фінансовій політиці — 56% та 50% відповідно. У галузі фіскальної політики, де структурних маяків було найбільше, виконано менше половини заходів.

Стан виконання структурних маяків за трьома останніми програмами з МВФ у розрізі галузей

Сфера	Кількість структурних маяків	Виконано	Виконано невчасно	Не виконано
Енергетичний сектор	9	56%	33%	11%
Фінансовий сектор	14	50%	36%	14%
Фіскальна політика	17	47%	35%	18%
Реформування ДП	7	43%	57%	0%
Судова система	3	33%	33%	33%
Боротьба з корупцією	9	22%	56%	22%
Бізнес-клімат та дерегуляція	2	0%	0%	100%

Найгірші показники виконання закріпилися за наступними галузями: бізнес-клімат та дерегуляція, судова система, боротьба з корупцією.

Основні відповідальні виконавці за трьома останніми програмами з МВФ⁸

Мінфін	33%
НБУ	13%
Мін'юст	13%

8. оцінка за виконавцями проводилася на основі даних про 39 СМ, адже дані щодо виконавців за програмою EFF 2015 є лише по одному з чотирьох Меморандумів (Меморандум від 02.03.2017);

Якщо враховувати, що більшість структурних маяків припадала на фіскальну та фінансову політики, то відповідно Мінфін і НБУ були у 46% випадків основними відповідальними виконавцями. Мін'юст має однакову кількість завдань з НБУ, тобто 13% структурних маяків від загальної кількості.

Мінфін як основний виконавець за трьома останніми програмами досить добре впорався зі своїми завданнями, і більше ніж половина структурних маяків була виконана вчасно. Мін-регіон, Держаудитслужба та Мінсоцполітики виконали вчасно лише половину своїх структурних маяків. Відсоток виконання іншими органами менший за 50%.

Група виконавців має достатньо високий показник прострочених термінів виконання. Наприклад, Мін'юст та НБУ більшість своїх маяків виконали із запізненням. 50% структурних маяків Держаудитслужба та Мінсоцполітики також реалізували не в термін, визначений у Меморандумах.

Серед виконавців є ті, які, маючи лише по одному завданню, не змогли його виконати в межах поточної програми. До них відносимо НАБУ, НКРЕКП, Мінагрополітики.

Водночас аналіз планів заходів з реалізації меморандумів з МВФ показав, що вони містять певні суперечності. Наприклад, НАБУ, яке було основним відповідальним за проведення власного зовнішнього аудиту, фактично не могло самостійно реалізувати вказаний захід.

Крім того, на практиці складається ситуація, коли згідно з планом міністерство є основним виконавцем завдання, яке вимагає ухвалення закону, а це, нагадаємо, повноваження ВРУ. Наприклад, Мін'юст відповідав за те, щоб парламент ухвалив законодавство з метою створення антикорупційних судів. Мінагрополітики відповідало за те, щоб був ухвалений закон про обіг земель сільськогосподарського призначення.

Відзначимо, що в межах трьох останніх програм Україна змогла отримати менше ніж половину (49%) коштів від загальної узгодженої з Фондом суми. Зокрема з запланованих 18,7 млрд СПЗ, Україна отримала лише 9,2 млрд СПЗ. Отже, країна недоотримала 9,5 млрд СПЗ (близько 12 млрд дол. США).

12

МЛРД ДОЛ. США недоотримала Україна в межах трьох останніх програм з МВФ

Причиною такого низького рівня вибірки було те, що українська сторона за жодною з програм так і не змогла успішно пройти всі перегляди й виконати взяті перед МВФ зобов'язання. Крім того, за програмами EFF 2015 та SBA 2018 Україна ще до їхнього завершення виступила з ініціативою скасування попередніх домовленостей і започаткування нових.

Фактично українська сторона не виконує всі погоджені з МВФ завдання, що викладені в Меморандумах, зокрема структурні маяки (structural benchmarks).

Немає сумнівів, що післявоєнне відновлення України відбуватиметься й за фінансової підтримки МВФ, однак Україна має зробити висновки з попередніх програм щодо того, який обсяг зобов'язань вона бере та як його виконує, для того, щоб бути максимально ефективною, отримувати максимальний обсяг фінансових ресурсів й уникати додаткових фінансових втрат.

У підсумку на основі отриманих результатів дослідники сформулювали пропозиції, спрямовані на поліпшення прозорості та відкритості процесу співпраці з Фондом й ефективності виконання взятих українською стороною зобов'язань.

ВСТУП

Протягом останніх 10 років Україна за жодною програмою з МВФ не отримала повної суми коштів⁹, що була узгоджена між сторонами. Наприклад, лише в межах трьох останніх угод країна недоотримала близько 12 млрд дол. США.

Формат співпраці з Фондом передбачає, що в разі, якщо країна не виконує погоджені домовленості, фінансування припиняється. Отже, однією з причин надходження лише частини фінансових ресурсів від МВФ є невиконання державою своїх зобов'язань.

До того ж існує частина платежів, які прив'язані до рівня виконання країною взятих перед МВФ зобов'язань, тобто нереалізація українською стороною запланованих заходів не лише негативно впливає на репутацію країни перед Фондом та іншими кредиторами, але й фактично призводить до фінансових втрат.

Одним із факторів, що впливають на розмір заборгованості перед Фондом, є обов'язок сплачувати не лише відсотки за користування кредитними коштами, але й додаткові платежі. Наприклад, комісію за зобов'язаннями (commitment fee), яка стягується на початку програми, а повертається, лише якщо вся сума за програмою була отримана країною, тобто коли були успішно пройдені всі перегляди. У випадку з Україною також стягуються додаткові надбавки (surcharges¹⁰). Це суми, що підлягають сплаті у випадку, якщо борг є значним і не повертається протягом тривалого часу.

У зв'язку з цим питання співпраці з МВФ останнім часом викликає активні дискусії серед політиків, експертів і громадськості. За останні 4 роки Україна отримала від Фонду кредитів на суму 3 млрд СПЗ¹¹ (близько 4,2 млрд дол. США). Натомість за цей же час було повернуто 5,2 млрд СПЗ¹² (близько 7,2 млрд дол. США) разом з нарахованими відсотками та іншими додатковими платежами.

Отже, з метою надання обґрунтованої оцінки взаємовідносинам з МВФ дослідники проаналізували умови кредитних програм з Фондом та рівень виконання взятих на себе українською стороною зобов'язань.

9. www.imf.org/external/np/fin/tad/extarr2.aspx?memberkey1=993&date1Key=2022-05-31;

10. www.imf.org/external/np/pp/eng/2016/012016.pdf;

11. www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2099-12-31&finposition_flag=YES;

12. www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2099-12-31&finposition_flag=YES;

РОЗДІЛ 1

Про МВФ

МВФ є міжнародною фінансовою організацією, яка була створена з метою сприяння міжнародній фінансовій стабільності, валютному співробітництву, заохочення розширення торгівлі та економічного зростання¹³. Станом на середину 2022 року організація налічує 190 країн-членів.

Вищим органом управління є Рада керуючих, у якій представлені всі держави-члени. Повсякденна робота МВФ контролюється його Виконавчою радою¹⁴.

Основним джерелом фінансування МВФ є внески країн-членів відповідно до їхніх квот.¹⁵

Одна із найважливіших функцій Фонду полягає в наданні кредитів та пільгової фінансової допомоги державам-членам, які стикаються з фактичними чи потенційними проблемами у сфері платіжного балансу. Сума фінансування визначається на основі квоти.

Варто уточнити, що на відміну від інших фінансових установ МВФ не надає кредити під конкретні проєкти.

Для надання фінансової підтримки Фонд використовує різні кредитні інструменти¹⁶. Вони різняться між собою умовами, зокрема термінами надання та повернення позик. Крім того, для країн з різним рівнем доходу існують і різні механізми фінансової допомоги.

Перед тим, як надати кредит, уряд країни та МВФ мають погодити програму економічної політики¹⁷. Ця програма в більшості випадків представляється Виконавчій раді МВФ у Листі про наміри¹⁸ (далі — Лист) і детально описується в Меморандумі про економічну та фінансову політику (далі — Меморандум), що є додатком до Листа. Меморандум містить інформацію про заходи та умови, які реалізував і планує реалізувати уряд країни протягом дії програми, а також про конкретні кроки, необхідні для отримання наступних траншів. Умови Меморандуму узгоджуються під час переговорів уряду та Центрального банку з представниками МВФ. Якщо уряд не виконує умови, викладені в Меморандумі, фінансування зупиняється.

У контексті подальшого аналізу умов кредитних програм України з МВФ слід роз'яснити, що зобов'язання, узгоджені з Фондом, можуть мати різні форми¹⁹.

13.www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-at-a-Glance;

14.www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-at-a-Glance;

15.www.imf.org/en/About/executive-board/members-quotas;

16.www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Lending;

17.www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Lending;

18.www.imf.org/en/Publications/CPID;

19.www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/02/21/28/IMF-Conditionality;

Форми зобов'язань перед МВФ

Попередні заходи (*prior actions*)

Це кроки, які країна зобов'язується вжити до того, як МВФ схвалить фінансування або завершить перегляд програми.

Кількісні критерії ефективності (*quantitative performance criteria*)

Конкретні, вимірювані умови кредитування МВФ, які завжди стосуються макроекономічних показників, що контролюються владою. Наприклад, міжнародні резерви, сальдо бюджету та зовнішні запозичення.

Індикативні (орієнтовні) показники (*indicative targets*)

На додаток до критеріїв ефективності індикативні показники можуть бути встановлені для кількісних показників з метою оцінки прогресу в досягненні цілей програми. Іноді індикативні показники встановлюються замість критеріїв ефективності через невизначеність економічних тенденцій.

Структурні маяки (*structural benchmarks*)

Це заходи реформування, які часто не піддаються кількісному виміру, але мають вирішальне значення для досягнення цілей програми й слугують маркерами для оцінки її виконання.

Саме на оцінці виконання Україною структурних маяків (далі — маяк, захід, СМ) і буде зосереджена увага дослідників у розділах нижче.

Фінансова допомога від МВФ надається на поворотній та платній основі. Крім обов'язку повернути основну суму боргу (тіло кредиту), країна сплачує також відсотки за користування кредитними коштами та інші додаткові платежі, однак, не зважаючи на це, кредити від МВФ вважаються одними з найдешевших.

Наостанок слід додати, що співпраця з МВФ — це не лише фінансові ресурси. Операції з Фондом також є позитивним показником для інших міжнародних фінансових інституцій, інвесторів та допомагають залучати кошти від інших кредиторів, зокрема й від ЄС.

Далі пропонуємо в загальних рисах ознайомитися з взаємовідносинами України та МВФ.

РОЗДІЛ 2

Україна та МВФ. Загальні дані

Україна вступила до Фонду в 1992 році на підставі закону про вступ до МВФ²⁰, а з 1994 року почала отримувати фінансування.

Усього за період співпраці між Україною та МВФ фінансова допомога була надана в межах 12 кредитних програм²¹.

Відповідно до даних²² Фонду, загальна сума кредитних коштів, які Україна отримала від Фонду в межах вищевказаних угод, становить 24,9 млрд СПЗ (близько 36 млрд дол. США)²³. Натомість погоджено було виділення 56 млрд СПЗ (близько 74,8 млрд дол. США). Відповідь на питання, чому Україна отримала менше половини передбачених домовленостями з Фондом коштів, буде надана в розділах нижче.

Фінансові ресурси МВФ, як правило, зараховуються до золотовалютних резервів НБУ, проте, як виняток, можуть бути направлені до загального фонду Державного бюджету України²⁴.

Україна — МВФ. Загальні дані

→ **12** кредитних програм

→ **36** млрд дол. США позичених коштів

Порядок укладення угод з МВФ

Першочергово відзначимо відсутність покроково описаного процесу укладення домовленостей з МВФ в українському законодавстві. Окремі моменти визначені в законі про вступ України до МВФ²⁵, однак загалом процес погодження домовленостей з МВФ детально не врегульований.

Отримання коштів від Фонду здійснюється в загальному порядку на підставі звернення країни-члена МВФ (далі — Лист про наміри).

Головні стейкхолдери — Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Офіс Президента України та інші відомства — у межах своїх повноважень аналізують заходи

20. zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text;

21. www.imf.org/external/np/fin/tad/extarr2.aspx?memberkey1=993&date1Key=2022-05-31;

22. www.imf.org/external/np/fin/tad/extarr2.aspx?memberkey1=993&date1Key=2022-05-31;

23. станом на кінець травня 2022 року;

24. у межах останньої кредитної програми кошти від МВФ були надані безпосередньо в бюджет для фінансування дефіциту;

25. zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text;

та умови, які реалізував та планує реалізувати Уряд України та Національний банк України протягом періоду дії програм Фонду.

МВФ направляє місію експертів для визначення стану економіки, потреб у реформуванні тих чи інших секторів економіки, а також визначення напрямків та заходів, які можуть бути включені в програму. За результатами роботи місії українська сторона готує та направляє на розгляд Виконавчої ради МВФ Лист про наміри та Меморандум про економічну та фінансову політику (далі — Меморандум).

Меморандум містить відповідні політики у вигляді попередніх заходів та структурних маяків, які українська сторона прагне виконати протягом дії програми для досягнення її цілей.

Зазначені вище документи разом із проєктом розпорядження КМУ про їхнє схвалення та уповноваження міністра фінансів України на їхнє підписання погоджуються із зацікавленими органами державної влади й схвалюються на засіданні КМУ. Далі проєкт Листа та Меморандуму, відповідно до усталеної практики, підписується Президентом України, Прем'єр-міністром України, міністром фінансів України та головою Національного банку України й надсилається на розгляд Виконавчої ради МВФ.

Експерти Фонду аналізують запропоновані українською стороною заходи, їхню відповідність цілям програми, а також фінансовий вплив таких заходів. За результатами такого аналізу відповідні програмні документи розглядаються Виконавчою радою МВФ та ухвалюється рішення про започаткування програми підтримки реформ.

За результатами рішення Виконавчої ради МВФ щодо започаткування нової програми Міністерством фінансів України розробляється План заходів з реалізації відповідних домовленостей. Після цього він надсилається до КМУ для надання доручення причетним органам влади відповідно до компетенції вжити вичерпних заходів з реалізації, виконання положень Меморандуму, зокрема структурних маяків, та забезпечення моніторингу їхнього виконання.

Особливу увагу в процедурі отримання Україною кредитів від МВФ привертає те, що вона фактично проходить без участі парламенту, а Меморандум з МВФ, відповідно до чинного законодавства, ратифікації не підлягає. Водночас часто зобов'язання, які має реалізувати українська сторона, передбачають ухвалення законів, тож фактично виконання частини завдань належить саме до компетенції ВРУ. У наступних розділах ми розглянемо, як ця обставина впливає на виконання зобов'язань.

Статті Угоди МВФ, а також ЗУ «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду» (далі — Закон) не передбачають участі представників парламенту в укладенні домовленостей з МВФ. Закон говорить, що Україну у взаємовідносинах з МВФ можуть представляти КМУ, НБУ та Мінфін.

Відповідно до Статей Угоди з МВФ²⁶, кожна держава-член підтримує відносини з Фондом тільки через своє казначейство, центральний банк, стабілізаційний фонд чи інше аналогічне фінансове агентство. Фонд також підтримує стосунки лише з цими установами або через них.

---

26. ips.ligazakon.net/document/view/mu44002?an=2&ed=1944_07_22;

У розумінні чинного законодавства Меморандум з МВФ не є міжнародним договором та не підлягає ратифікації, адже не є обов'язковим до виконання. Він містить лише умови, які необхідно виконати для отримання фінансування. Якщо Уряд не виконує положення, передбачені в Меморандумі, фінансування припиняється.

Отже, попри те, що формально укладені з МВФ домовленості мають вигляд міжнародного договору, з огляду на їхню необов'язковість Лист про наміри та Меморандум ратифікації не потребують.

Варто зауважити, що ВРУ дотична до процесу виконання угод з МВФ, адже частина структурних маяків, які зазначені в Меморандумі, можуть бути виконані виключно шляхом ухвалення відповідних законів України, що ухвалюються ВРУ як законодавчим органом влади. Їхнє невиконання негативно впливає на подальше отримання фінансової допомоги та слугує негативним маркером для інших кредиторів.

Тож, на нашу думку, така ситуація потребує обговорення з метою забезпечення ефективних механізмів взаємодії та своєчасного виконання структурних маяків усіма зацікавленими сторонами.

Борг України перед МВФ

Лише за останні 4 роки Україна повернула 5,2 млрд СПЗ²⁷ (близько 7,2 млрд дол. США) разом з нарахованими відсотками й комісійними зборами. Натомість отримала 3 млрд СПЗ (близько 4,2 млрд дол. США).

У 2021 році держава виплачувала борги за програмою, яка була погоджена ще в 2015 році. За прогнозами МВФ у 2022 році Україна також продовжить віддавати кошти в межах вищезазначеної програми й розпочне повернення боргу за програмою, погодженою в 2018 році.

Платежі України на користь МВФ протягом 2018—2021 років

Рік	Сума наданих коштів, млн СПЗ	Повернуто основного боргу, млн СПЗ	Сплачено відсотків і комісійних платежів, млн СПЗ	Програма, за яку сплачувалася основна сума боргу
2018	1000	1 486,3	232,6	SBA 2014
2019	0	1 153	241,4	SBA 2014 + перша сплата за EFF 2015
2020	1500	788	194,4	EFF 2015
2021	500	968,5	180,1	EFF 2015
Всього:	3000	4 395,8	848,5	–

Джерело: відкриті дані МВФ.

27. www.imf.org/external/hp/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2099-12-31&finposition_flag=YES;

Станом на середину 2022 року Україна є третьою країною²⁸ після Аргентини та Єгипту за розміром боргу перед МВФ.

ТРЕТЯ КРАЇНА
за розміром
непогашеного кредиту

Загальна сума непогашених
кредитів становить 7,5 млрд СПЗ
(близько 10 млрд дол. США)²⁹.

Непогашена сума боргу (тіла кредиту) перед МВФ у розрізі окремих програм

Програма, рік погодження	Непогашена сума боргу (тіла кредиту) станом на 31.05.2022, млрд СПЗ
The Extended Credit Facility (EFF) 2015	3,6
Stand-By Arrangement (SBA) 2018	0,9
Stand-By Arrangement (SBA) 2020	2
Rapid Financing Instrument (RFI) 2022	1
Всього:	7,5

Джерело: відкриті дані МВФ.

З урахуванням відсотків та інших додаткових платежів загальний розмір³⁰ боргу України перед МВФ на кінець травня 2022 року становить 8,1 млрд СПЗ (близько 10,8 млрд дол. США).

10,8 МЛРД ДОЛ. США
Загальна сума боргу України перед МВФ³¹

Усупереч складній економічній ситуації Україна станом на кінець червня 2022 року виплатила на користь МВФ 732 млн СПЗ. Очікується, що до кінця року держава сплатить ще близько 1 млрд СПЗ. Кошти, що сплачуються, є погашенням заборгованості в межах програм EFF 2015 та SBA 2018.

28. www.imf.org/external/np/fin/tad/balmov2.aspx?type=TOTAL;

29. станом на 31.05.2022;

30. www.imf.org/external/np/fin/tad/extforth.aspx?memberkey1=993&date1key=2022-05-31&category=forth&year=2022&trxttype=repchg&overforth=f&schedule=exp&extend=y;

31. станом на 31.05.2022;

Прогнозовані виплати України на користь МВФ протягом 2023—2027 років

Рік	Сума виплат, млрд СПЗ
2023	2
2024	1,9
2025	1,8
2026	1
2027	0,2

Джерело: відкриті дані МВФ.

Загалом протягом наступних 5 років Україна має сплатити на користь МВФ 6,9 млрд СПЗ (близько 9,2 млрд дол. США) разом з відсотками та комісійними платежами. За прогнозами³² МВФ Україна в повному обсязі розрахується з боргами лише в 2037 році. Звичайно ж, такий сценарій можливий лише у випадку неотримання нового фінансування.

Поточна ситуація станом на середину червня 2022 року

Ще на початку року Україна очікувала³³ отримати в червні останній транш за програмою SBA 2020, однак у березні 2022 року українська влада через війну з росією скасувала³⁴ поточну угоду з МВФ та заявила про наміри повернутися до співпраці для розробки відповідної економічної програми, спрямованої на відновлення й зростання, коли це буде можливо.

Додамо, що того ж місяця Виконавча рада МВФ схвалила екстрену фінансову підтримку Україні в розмірі 1,4 млрд дол. США в межах Інструменту швидкого фінансування (RFI³⁵) для задоволення невідкладних потреб у фінансуванні та пом'якшенні економічних наслідків війни.

З метою визначення дійсної картини взаємовідносин України з МВФ пропонуємо перейти безпосередньо до аналізу умов домовленостей з МВФ та їхнього виконання на прикладі трьох останніх програм.

32. www.imf.org/external/np/fin/tad/extforth.aspx?memberkey1=993&date1key=2022-05-31&category=forth&year=2022&trxttype=repchg&overforth=f&schedule=exp&extend=y;

33. www.slovoidilo.ua/2022/02/18/novyna/finansy/ministr-nazvav-sumu-transhu-yaku-ukrayina-ochikuye-mvf;

34. www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/09/pr2269-ukraine-imf-executive-board-approves-usd-billion-in-emergency-financing-support-to-ukraine;

35. www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/02/19/55/Rapid-Financing-Instrument;

РОЗДІЛ 3

Аналіз умов трьох останніх програм³⁶ з МВФ. Рівень виконання зобов'язань українською стороною

3.1. Загальні умови за трьома останніми програмами

З 2015 року Україна отримувала від МВФ фінансову допомогу в межах таких програм:

- програма розширеного фінансування (Extended Fund Facility (далі — EFF));
- програма стенд-бай (Stand-By Arrangement (далі — SBA)).

Загальні умови кредитних програм EFF та SBA

Програма	Тривалість	Термін погашення	Фінансові зобов'язання за програмою
Extended Fund Facility (EFF) ³⁷	Зазвичай затверджується на трирічний період, але може бути затверджена на період до 4 років для впровадження глибоких і стійких структурних реформ.	Протягом 4½—10 років 12 рівними піврічними платежами.	<ul style="list-style-type: none"> • відсотки за кредитом відповідно до встановленої кредитної ставки (lending rate); • доплати (surcharges). Сплачуються у випадку, якщо сума кредиту перевищує квоту країни-члена чи кредит залишається високим відносно розміру квоти після трьох років; • комісія за зобов'язаннями (commitment fee). Комісія сплачується на початку програми й повертається в разі, якщо вся сума отримується в межах програми; • сервісний збір (service charge). Платіж за обслуговування кожної отриманої суми.

36. фінансова допомога надана в березні 2022 року в межах Інструменту швидкого фінансування (RFI) не увійшла до аналізу, бо є інструментом екстреного реагування й не передбачає виконання українською стороною програмних економічних заходів;

37. www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/20/56/Extended-Fund-Facility;

Програма	Тривалість	Термін погашення	Фінансові зобов'язання за програмою
Stand-By Arrangement (SBA) ³⁸	Від 12 до 24 місяців, але не більше 36 місяців.	Протягом 3¼—5 років після виплати, що означає, що кожна виплата погашається вісьмома рівними щоквартальними платежами, що починаються через 39 місяців після дати кожної виплати.	<ul style="list-style-type: none"> • відсотки за кредитом відповідно до встановленої кредитної ставки (lending rate); • доплати (surcharges). Сплачуються у випадку, якщо сума кредиту перевищує квоту країни-члена чи кредит залишається високим відносно розміру квоти після трьох років; • комісія за зобов'язаннями (commitment fee). Комісія сплачується на початку програми й повертається в разі, якщо вся сума отримується в межах програми; • сервісний збір (service charge). Платіж за обслуговування кожної отриманої суми.

Як бачимо, допомога, яка надається в межах програми розширеного фінансування, у порівнянні з Stand-By передбачає більш тривалу участь у програмі, щоб допомогти країнам здійснити середньострокові структурні реформи, та довший період погашення.

Участь у вказаних програмах передбачає не лише повернення основної суми боргу (тіла кредиту), але й сплату відсотків та додаткових платежів. Слід сказати, що реалізація домовленостей з МВФ не лише впливає на довіру до Уряду країни, але й на розмір сплаченої комісії за зобов'язаннями (commitment fee). Остання сплачується на початку програми й повертається в разі, якщо вся сума за програмою була отримана.

Відповідно до даних³⁹ НБУ:

- за програмою EFF 2015 Україна отримала 6,2 млрд СПЗ, сума сплачених коштів за недоотримані транші склала 31,1 млн СПЗ (або 0,50% від отриманих траншів за програмою);
- за програмою SBA 2018 Україна отримала 1,0 млрд СПЗ, сума сплачених коштів за недоотримані транші склала 3,9 млн СПЗ (або 0,39% від отриманих траншів за програмою).

Загалом у 2014—2020 роках Україна перерахувала на користь МВФ 46,3 млн СПЗ (близько 65,7 млн дол. США) commitment fee.

38. www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/20/33/Stand-By-Arrangement;

39. www.epravda.com.ua/news/2021/03/23/672228/;

Не менш важливим є питання сплати надбавок (surcharges), адже Україна входить до списку країн, які їх сплачують. Додаткові надбавки застосовуються лише до країн, у яких:

- кредити понад 187,5% їхньої квоти;
- позика не погашена через 36 або 51 місяць, залежно від кредитної лінії.

Квота України в МВФ станом на кінець червня 2022 року становить 2011,8 млн СПЗ (100% квоти). Натомість сума коштів, яку заборгувала держава (тіло кредиту), станом на кінець травня 2022 року становила 7,5 млрд СПЗ, що дорівнює 372,4% квоти. Отже, сума боргу перевищує поріг у 187,5%, тому МВФ стягує з суми перевищення surcharges. Крім того, у 2022 році Україна сплачує борги за програмою розширеного фінансування, погодженою ще в 2015 році. Отже, часовий поріг також перевищено, тому за цим критерієм ще додатково нараховуються надбавки.

Відповідно до підрахунків Eurodad, Україна має виплатити⁴⁰ протягом 2021—2023 років 483 млн дол. США надбавок (surcharges). Крім того, за підрахунками⁴¹ експертів у випадку з Україною надбавки збільшують витрати на оплату кредиту від МВФ майже на 61%.

За оцінками авторів загальна прогнозована сума surcharges, яка має бути виплачена українською стороною протягом 2022—2024 років, становить близько 301 млн дол. США.

Отже, виконання українською стороною зобов'язань визначених у Меморандумах впливає не лише на рівень довіри до держави, а й на розмір фінансових втрат. Тож далі пропонуємо ознайомитися з умовами останніх трьох програм та рівнем їхнього виконання. За основу аналітики брали структурні маяки (structural benchmarks), адже вони є маркерами оцінки виконання програми, й саме з їхньою реалізацією з боку України зазвичай виникають проблеми. У частині розподілу, передбачених у Меморандумах дій за сферами, враховували також попередні заходи, адже їхнє виконання передувало запуску програми й погоджується з представниками Фонду.

3.2. Зобов'язання, взяті на себе Україною перед МВФ за трьома останніми програмами. Рівень їхнього виконання

3.2.1. Зобов'язання за EFF 2015 та рівень їхнього виконання

У лютому 2015 року Україна направила до МВФ Лист про наміри⁴² (далі — Лист) і Меморандум про економічну та фінансову політику⁴³ (далі — Меморандум) з пропозицією про укладення нової угоди.

У листі також висловлювалося прохання скасувати попередню угоду Stand-By Arrangement 2014 року. Таке прохання обґрунтовувалося наступним: «Частина цільових показників виявилася недосяжною через посилення відтоку капіталу після ескалації конфлікту на Сході України». Відмічаємо, що українська сторона фактично не змогла виконати погоджені з Фондом зобов'язання й виступила з ініціативою скасування програми.

---

40. www.eurodad.org/a_guide_to_imf_surcharges;

41. www.eurodad.org/a_guide_to_imf_surcharges;

42. surl.li/dfwzh;

43. surl.li/dfwzh;

Виконавча рада МВФ задовольнила⁴⁴ прохання та затвердила нову чотирирічну угоду в межах програми розширеного фінансування (EFF) на суму 12,3 млрд СПЗ (близько 17,5 млрд дол. США). Погоджена в межах вказаної програми сума є найбільшою за всю історію взаємин з МВФ. Фонд також узяв до відома рішення України скасувати попередню угоду.

Перший транш у межах нової програми обсягом 3,5 млрд СПЗ (близько 5 млрд дол. США) було отримано одразу після її ухвалення.

Загальні дані про програму EFF 2015

Назва програми	Extended Fund Facility
Термін дії	11.03.2015 —17.12.2018
Узгоджена сума, млрд СПЗ	12,3
Отримана сума, млрд СПЗ	6,2
Вибірка коштів у відсотках від узгодженої суми	50%
Непогашена сума боргу (тіла кредиту) ⁴⁵ , млрд СПЗ	3,6
Кількість траншів	4

Як і зазвичай, Меморандум, поданий до МВФ, містив детальний виклад економічної програми, яку запроваджуватиме Уряд України за підтримки МВФ та інших міжнародних партнерів. Ця програма була спрямована на забезпечення:

- низького та стабільного рівня інфляції;
- здорової банківської системи;
- коротко- та середньотермінової фіскальної політики, що сприятиме зміцненню фіскальної стабільності;
- заходів, спрямованих на ліквідацію дефіциту НАК «Нафтогазу» до 2017 року.

Відповідно до Меморандуму, важлива роль у досягненні вказаних цілей належить масштабним структурним реформам, таким як: реформа державного урядування; заходи в межах реформ з протидії корупції та реформи судочинства; реформи, спрямовані на поліпшення бізнес-клімату, у царині дерегуляції та податкового адміністрування; реформи підприємств державної форми власності для скорочення фіскальних ризиків, а також реструктуризації НАК «Нафтогазу» та вдосконалення корпоративного управління.

Передбачалося, що моніторинг запровадження програми буде здійснюватися у формі поквартальних переглядів. Попередньо було заплановано 4 перегляди програми, під час яких буде проведено моніторинг виконання заходів Меморандуму (насамперед структурних маяків).

З моменту затвердження програми Україна протягом 2015—2017 років успішно пройшла три перегляди та отримала ще три транші. Після кожного з таких переглядів Меморандум оновлювався, тож кожного разу з'являлися нові структурні маяки, а невиконані заходи переносилися в наступний Меморандум.

44. www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr15107;

45. станом на червень 2022 року;

Загальна кількість попередніх заходів та структурних маяків у межах програми EFF 2015

Більшість попередніх заходів та структурних маяків стосувалася фіскальної політики, енергетичного сектора та боротьби з корупцією. Разом ці три блоки становлять майже 70% від загальної кількості заходів.

Відзначимо особливість програми в порівнянні з наступними: наявність структурних маяків, спрямованих на покращення бізнес-клімату та дерегуляцію.

Розподіл попередніх заходів та структурних маяків за сферами політики в межах програми EFF 2015

Серед усіх структурних маяків, передбачених програмою, на нашу думку, варто виділити наступні:

- реформування сектора державних підприємств;
- створення САП, НАБУ, антикорупційного суду;
- проведення пенсійної реформи;
- реформа системи податкових та митних органів;
- ухвалення ВРУ законів для посилення урядування та автономії НБУ;
- реформування системи соціальної допомоги;
- ухвалення закону про обіг земель сільськогосподарського призначення;
- забезпечення декларування всіма високопосадовцями своїх активів і доходів;
- створення нової цивільної служби, відповідальної за розслідування фінансових злочинів проти держави для заміни існуючої на той час податкової міліції.

Щодо виконання заходів, передбачених програмою, констатуємо, що лише 34% структурних маяків від загальної їхньої кількості були виконані вчасно.

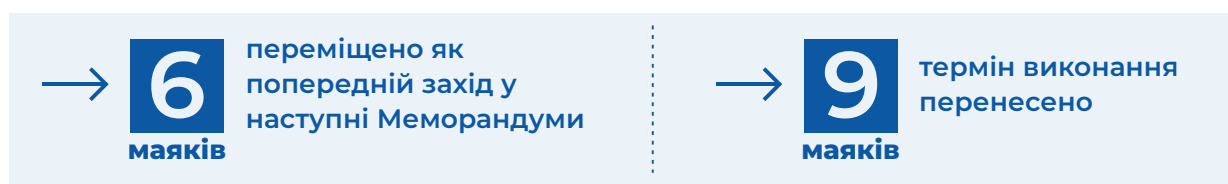

Рівень виконання структурних маяків у межах програми EFF 2015

Статус виконання	Кількість завдань
Виконано невчасно	17
Виконано	13
Не виконано	8

Більша ж частина зобов'язань (45%) була виконана невчасно, а 21% маяків так і залишився невиконаним до кінця програми.

Тривалі затримки в реалізації окремих маяків вимагали від української сторони зміщення термінів або ж перенесення нереалізованого маяка в наступний Меморандум.

Отже, якщо врахувати кількість вчасно виконаних структурних маяків та кількість маяків, що були виконані невчасно (але врешті виконані в межах програми), то всього відсоток виконаних заходів становить майже 79%.

Слід відзначити, що 15 структурних маяків (майже 40%) з 38 передбачали необхідність ухвалення ВРУ законів, однак, як ми вже зазначали вище, народні депутати фактично не беруть участі в домовленостях з МВФ. Тож часто з виконанням таких маяків у держави виникали труднощі. Так, з 15 структурних маяків 38% так і не були виконані в межах програми 2015 року. 44% маяків були виконані невчасно.

Отже, якщо аналізувати загальну кількість структурних маяків, що були не виконані або виконані невчасно (кількість таких заходів — 25), то 52% з них припадає на ті заходи, які вимагали від ВРУ ухвалення певних законів.

Відзначимо, що серед невиконаних структурних маяків були такі важливі заходи:

- ухвалення ВРУ закону, що посилюватиме положення Цивільного процесуального кодексу щодо порядку оплати за здійснення внутрішніх транзакцій та накладення арешту на банківські рахунки;
- ухвалення парламентом змін до законодавчих актів для посилення режиму визнання юридичної особи банкрутом і законодавчого забезпечення стягнення заборгованості за кредитами, а також усунення податкових бар'єрів;
- реформа програми соціальної допомоги з послуг ЖКГ;
- ухвалення ВРУ закону про обіг земель сільськогосподарського призначення;
- ухвалення ВРУ законодавства, що розширює правові можливості НАБУ;
- ухвалення законодавства, що передбачає об'єднання митної та податкової адміністрації в єдину юридичну особу;
- ухвалення ВРУ законодавства про створення нової цивільної служби, відповідальної за розслідування фінансових злочинів для заміни існуючої на той час податкової міліції.

У переліку невиконаних маяків є досить відомі для українського суспільства заходи, однак їхня реалізація відбулася відносно нещодавно. Наприклад, закон про обіг земель сільськогосподарського призначення, який палко обговорювався в українському суспільстві, був затверджений лише в березні 2020 року, тобто фактично через 3 роки після першої згадки в програмі з МВФ 2015 року.

Така ж ситуація й зі створенням нового органу для заміни податкової міліції. Термін реалізації структурного маяка — кінець квітня 2017 року, однак така служба за назвою «Бюро економічної безпеки» була офіційно створена лише в січні 2021 року.

Під час аналізу вказаної програми звернули увагу також на певні неоднозначні вимоги зі сторони МВФ. Наприклад, Фонд змінював свою позицію щодо реформи системи податкових та митних органів. У Меморандумі від вересня 2016 року говорилося про необхідність ухвалення законодавства, що передбачає об'єднання митної та податкової адміністрації в єдину юридичну особу. А вже в Меморандумі 2018 року з'являється структурний маяк, який говорить про необхідність консолідувати існуючі центральні та регіональні підрозділи Державної фіскальної служби в дві окремі юридичні особи, що звітуватимуть міністру фінансів: Податкову службу та Митну службу.

Здійснити повноцінний аналіз у контексті виконавців за цією програмою не є можливим, адже, відповідно до інформації, отриманої від Мінфіну, плани заходів з реалізації меморандумів з МВФ почали розроблятися з 2017 року, тож дані є лише щодо одного з чотирьох меморандумів програми EFF 2015.

Відповідальні виконавці за програмою EFF 2015 ⁴⁶

Виконавець	Кількість завдань
Мінфін	4
Мінсоцполітики	2
Мінагрополітики	1
Мін'юст	1

Якщо враховувати дані, найбільше завдань за Меморандумом 2017 року було закріплено за Мінфіном. Цілком очікуваний результат, зважаючи на те, що майже 30% структурних маяків за всією програмою стосувалися фіскальної політики. Крім того, відповідно до Положення про Мінфін⁴⁷, одним з основних його завдань є забезпечення формування та реалізації державної фінансової, бюджетної й боргової політики, державної політики у сфері міжбюджетних відносин та місцевих бюджетів.

46. дані є лише щодо одного з чотирьох Меморандумів (Меморандум від 02.03.2017). Відповідно до листа-відповіді від Мінфіну: «Плани заходів з реалізації Листів про наміри Уряду України і Національного банку України до Міжнародного валютного фонду та Меморандумів про економічну та фінансову політику (далі – План заходів) почали розроблятися Міністерством фінансів України з 2017 року»;

47. zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text;

Стан виконання структурних маяків за програмою EFF 2015 у розрізі виконавців⁴⁸

Виконавець	Загальна кількість маяків	Виконано	Виконано невчасно	Не виконано
Мінфін	4	1	2	1
Мінсоцполітики	2	1	1	●
Мінагрополітики	1	●	●	1
Мін'юст	1	●	1	●

В аналізі виконання маяків за виконавцями увагу привертає те, що всі вони були відповідальними за виконання хоча б одного структурного маяка, який передбачав ухвалення закону. Наприклад, Мін'юст відповідав за те, щоб ВРУ ухвалила законодавство з метою створення антикорупційних судів. Мінагрополітики відповідало за те, щоб парламент ухвалив закон про обіг земель сільськогосподарського призначення.

На практиці складається ситуація, коли міністерство є основним виконавцем завдання, яке вимагає ухвалення закону, а це, нагадаємо, повноваження ВРУ. Цим пояснюється те, що усі структурні маяки, які були не виконані або виконані невчасно в межах останнього Меморандуму, передбачали ухвалення необхідного закону.

ВИСНОВКИ:

- перед започаткування програми українська сторона виступила ініціатором скасування попередньої програми. Отже, українська сторона фактично не змогла виконати погоджені з Фондом зобов'язання хоча й посилалась на об'єктивно існуючі обставини;
- відзначаємо, що, як і в усіх наступних програмах, Україна так і не отримала в межах EFF 2015 усієї узгодженої суми. Попри те, що програма 2015 року вважається однією з найуспішніших, українська сторона отримала лише 50% від погодженої в межах програми суми;
- загалом програма складалася з 38 структурних маяків. 70% попередніх заходів та структурних маяків стосувалися фіскальної політики, енергетичного сектора та боротьби з корупцією;
- лише 34% відсотки структурних маяків від загальної їхньої кількості були виконані вчасно. Більша ж частина зобов'язань (66%) була виконана невчасно або так і залишилася невиконаною до кінця програми;
- якщо враховувати загальну кількість структурних маяків, що були не виконані або виконані невчасно (кількість таких заходів — 25), то 52% з них припадає на ті заходи, які вимагали від ВРУ ухвалення певних законів;
- із загальної кількості маяків шість було переміщено в наступні Меморандуми як попередні аходи, а термін виконання дев'яти маяків був перенесений;
- не вдалося здійснити повноцінний аналіз у контексті виконавців за цією програмою, адже, відповідно до інформації, отриманої від Мінфіну, плани заходів з реалізації ме-

48. дані є лише щодо одного з чотирьох Меморандумів (від 02.03.2017). Відповідно до листа-відповіді від Мінфіну: «Плани заходів з реалізації Листів про наміри Уряду України і Національного банку України до Міжнародного валютного фонду та Меморандумів про економічну та фінансову політику (далі – План заходів) почали розробляти Міністерством фінансів України з 2017 року»;

меморандумів з МВФ із визначенням відповідальних виконавців почали розроблятися з 2017 року, тож дані є лише щодо одного з чотирьох меморандумів програми EFF 2015.

3.2.2. Зобов'язання за SBA 2018 та рівень їхнього виконання

У грудні 2018 року Україна направила до МВФ Лист про наміри⁴⁹ (далі — Лист) та Меморандум про економічну й фінансову політику⁵⁰ (далі — Меморандум) з пропозицією про нову програму.

Крім того, українська сторона повідомила про рішення скасувати попередню програму. Причиною такого рішення було те, що через певні затримки деякі цілі Програми розширеного фінансування (EFF) 2015 року більше не є досяжними до завершення терміну її дії. Як і в попередньому випадку відмічаємо ініціативу української сторони скасувати попередню угоду через неможливість виконати свої зобов'язання.

Виконавча рада МВФ задовольнила⁵¹ прохання та затвердила нову 14-місячну угоду в межах програми Stand-By Arrangement (SBA). Сума угоди становила 2,8 млрд СПЗ (близько 3,9 млрд дол. США). Представники МВФ також взяли до відома рішення України скасувати попередню угоду в межах Програми розширеного фінансування (EFF) 2015 року.

Перший транш у межах нової програми обсягом 1 млрд СПЗ (близько 1,4 млрд дол. США) було виділено одразу після її ухвалення.

Загальні дані про програму SBA 2018

Назва програми	Stand-By Arrangement
Термін дії	18.12.2018—17.02.2020
Узгоджена сума, млрд СПЗ	2,8
Отримана сума, млрд СПЗ	1
Вибірка коштів у відсотках від узгодженої суми	36%
Непогашена сума боргу (тіла кредиту) ⁵² , млрд СПЗ	0,9
Кількість траншів	1

У новому Листі про наміри українська сторона відзначала значний прогрес у зміцненні фінансового стану банківської системи й створенні нових незалежних інституцій, націлених на боротьбу з корупцією, зокрема Національного антикорупційного бюро України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, та ухвалення законодавства щодо створення Вищого антикорупційного суду.

49. mof.gov.ua/storage/files/UKR_SBA%2005122018%20LOI_MEFP_TMU.pdf;

50. mof.gov.ua/storage/files/UKR_SBA%2005122018%20LOI_MEFP_TMU.pdf;

51. www.imf.org/en/News/Articles/2018/12/18/pr18483-ukraine-imf-executive-board-approves-14-month-stand-by-arrangement;

52. станом на червень 2022 року;

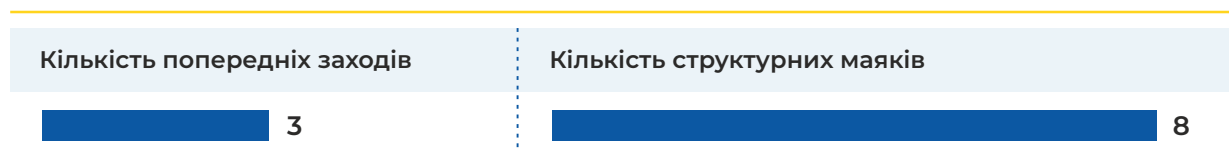
Згідно з Меморандумом, заходи, запропоновані в новій економічній програмі, зосереджувалися на:

- продовженні фіскальної консолідації з метою постійного зменшення державного боргу;
- підтримці гнучкого обмінного курсу та жорсткої монетарної позиції з метою зниження інфляції до межі середньострокового цільового показника інфляції Національного банку України й подальшого накопичення міжнародних резервів;
- реформах, спрямованих на подальше посилення адміністрування податків, фінансового та енергетичного секторів, а також продовження вдосконалення урядування й боротьби з корупцією.

Передбачалося, що програма контролюватиметься шляхом проведення переглядів щопівроку. Відразу зазначимо, що з моменту затвердження програми Україна жодного разу успішно не пройшла перегляд за нею.

Припускаємо, що відсутність успішних переглядів вплинула на невелику кількість структурних маяків у порівнянні з програмами 2015 та 2020 рр. Тож Меморандум за програмою не оновлювався, відповідно нові структурні маяки не з'являлися, тому загальна кількість маяків так і залишилася від початку на рівні восьми.

Загальна кількість попередніх заходів та структурних маяків у межах програми SBA 2018

Загалом більшість попередніх заходів та структурних маяків стосувалася змін у фінансовому секторі (45%). Майже 55% відсотків інших заходів у рівних частинах стосувалися політики в енергетичному секторі, боротьби з корупцією, фіскальної політики.

На відміну від попередньої програми та програми 2020 року, Меморандум від 2018 року не містить структурних маяків, спрямованих на реформування державних підприємств і на зміни в судовій системі.

Розподіл попередніх заходів та структурних маяків за сферами політики в межах програми SBA 2018

Серед усіх структурних маяків, передбачених програмою, на нашу думку, варто виділити наступні:

- ухвалення ВРУ закону, що перегляне розподіл повноважень щодо нагляду за різноманітними фінансовими посередниками (так званий закон «Спліт»);
- консолідація центральних та регіональних підрозділів ДФС у дві окремі юридичні особи: Податкову службу та Митну службу;
- призначення принаймні 35 антикорупційних суддів з бездоганною репутацією та відповідними професійними навичками до ВАСу;
- завершення зовнішнього аудиту НАБУ, що проводиться групою поважних експертів з міжнародним досвідом.

Результати виконання структурних маяків за цією програмою виглядають досить успішно, адже 75% від загальної кількості заходів були своєчасно виконані, однак не забуваймо, що програма містила лише вісім заходів.

Рівень виконання структурних маяків в межах програми SBA 2018

Статус виконання	Кількість завдань
Виконано	6
Виконано невчасно	1
Не виконано	1

Один з маяків був виконаний невчасно. Лише у вересні 2019 року (згідно з Меморандумом, термін виконання — кінець березня 2019 року) ВРУ ухвалила так званий закон про «Спліт»⁵³. Єдиним нереалізованим заходом залишився незавершений зовнішній аудит НАБУ, що мав проводитися групою експертів з міжнародним досвідом, обраних відповідно до вимог, викладених у Законі про НАБУ.

Знову відзначаємо, що єдиний захід, який був виконаний невчасно, передбачав необхідність ухвалення закону (ухвалення ВРУ закону про «Спліт»), хоча відповідальним виконавцем виступав НБУ.

Основними виконавцями за програмою SBA 2018 є НБУ та Мінфін. Зважаючи на те, що 45% заходів стосувалися політики у фінансовому секторі, не дивно, що саме за цими виконавцями було закріплено найбільше завдань. Нагадаємо, що до завдань Мінфіну належить формування та реалізація державної фінансової, бюджетної й боргової політики, державної політики у сфері міжбюджетних відносин та місцевих бюджетів. НБУ ж сприяє фінансовій стабільності, зокрема стабільності банківської системи.

Інші органи влади мали лише по одному структурному маяку.

53. finbalance.com.ua/news/verkhovna-rada-priynyala-zakon-pro-split;

Відповідальні виконавці за програмою SBA 2018

Виконавець	Кількість завдань
НБУ	3
Мінфін	2
Мінрегіон	1
Мін'юст	1
НАБУ	1

Загалом усі виконавці програми впоралися з реалізацією своїх завдань досить добре. Лише НАБУ не виконало свій структурний маяк, який передбачав проведення зовнішнього аудиту, що мав проводитися групою поважних експертів з міжнародним досвідом, обраних відповідно до вимог, викладених у Законі про НАБУ⁵⁴ (далі — закон). Слід додати, що закон у редакції чинній на момент підписання Меморандуму з МВФ передбачав, що аудит проводить комісія зовнішнього контролю в складі трьох членів. Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України щороку визначають по одному члену комісії. Отже, суперечливим є визначення НАБУ органом відповідальним за виконання цього структурного маяка.

Стан виконання структурних маяків за програмою SBA 2018 у розрізі виконавців

Виконавець	Загальна кількість маяків	Виконано	Виконано невчасно	Не виконано
НБУ	3	2	1	●
Мінфін	2	2	●	●
Мінрегіон	1	1	●	●
Мін'юст	1	1	●	●
НАБУ	1	●	●	1

Перший перегляд виконання програми відбувся в травні 2019 року. У підсумку місія МВФ не затвердила перегляд програми для України й зазначила про продовження обговорення після парламентських виборів⁵⁵, але фактично ще до закінчення програми у вересні 2019 року українська сторона ініціювала⁵⁶ обговорення нової.

ВИСНОВКИ:

- як і у випадку з попередньою програмою відмічаємо ініціативу української сторони скасувати попередню угоду через неможливість виконати свої зобов'язання;
- Україна так і не отримала в межах SBA 2018 усієї узгодженої суми. Отже, лише 36% від погодженої в межах програми суми були використані українською стороною;
- загалом програма містила усього вісім структурних маяків. Припускаємо, що така невелика кількість обґрунтовується відсутністю успішних переглядів;

54. zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18/ed20180828#Text

55. www.imf.org/en/News/Articles/2019/05/30/pr19186-ukraine-imf-staff-concludes-visit-to-ukraine;

56. www.imf.org/en/News/Articles/2019/09/26/pr19356-ukraine-imf-staff-concludes-mission;

- більшість попередніх заходів та структурних маяків стосувалася змін у фінансовому секторі. Майже 55% відсотків інших заходів у рівних частинах стосувалися політики в енергетичному секторі, боротьби з корупцією, фіскальної політики;
- 75% від загальної кількості заходів були своєчасно виконані. Один захід був виконаний невчасно, ще один залишився невиконаним до кінця програми. Знову відзначаємо, що єдиний захід, який був виконаний невчасно, передбачав необхідність ухвалення закону;
- основними виконавцями програми SBA 2018 були НБУ та Мінфін.

3.2.3. Зобов'язання за SBA 2020 та рівень їхнього виконання

У червні 2020 року Україна направила до МВФ Лист про наміри⁵⁷ (далі — Лист) та Меморандум про економічну й фінансову політику⁵⁸ (далі — Меморандум) щодо започаткування нової програми.

Виконавча рада МВФ задовольнила⁵⁹ прохання та затвердила нову 18-місячну програму в межах програми Stand-By Arrangement (SBA) у розмірі 3,6 млрд СПЗ (приблизно 5 млрд дол. США) на потреби платіжного балансу й бюджетної підтримки.

Відразу після затвердження було схвалено виділення першого траншу в розмірі близько 2,1 млрд дол. США. Кошти надійшли до України 11 червня 2020 року та були спрямовані до загального фонду Держбюджету⁶⁰.

Загальні дані про програму SBA 2020

Назва програми	Stand-By Arrangement
Термін дії	09.06.2020—08.12.2021 ⁶²
Узгоджена сума, млрд СПЗ	3,6
Отримана сума, млрд СПЗ	2
Вибірка коштів у відсотках від узгодженої суми	56%
Непогашена сума боргу (тіла кредиту) ⁶¹ , млрд СПЗ	2
Кількість траншів	2

У Меморандумі українська сторона говорила про те, що як і більшість країн зазнала значних збитків, спричинених пандемією COVID-19. Передбачалося, що нова програма допоможе покрити термінові потреби платіжного балансу України та бюджетні потреби, спрямовані на підтримку реагування на непередбачувані кризові ситуації.

Крім того, українська сторона заявляла про те, що нова програма також буде продовжувати відігравати каталітичну роль у мобілізації міжнародної підтримки, особливо з боку ЄС та Світового банку, задля забезпечення повноцінного фінансування програми

57. surl.li/amwwwh;

58. surl.li/amwwwh;

59. www.imf.org/en/News/Articles/2020/06/09/pr20239-ukraine-imf-executive-board-approves-18-month-us-5-billion-stand-by-arrangement;

60. www.kmu.gov.ua/news/rada-direktoriv-mvf-zatverdila-novu-programu-stand-dlya-ukrayini;

61. станом на червень 2022 року;

62. на підставі звернення української сторони терміни були перенесені до 30 червня 2022 року;

й постійного доступу до міжнародних ринків капіталу в міру того, як дозволятимуть умови на глобальному ринку.

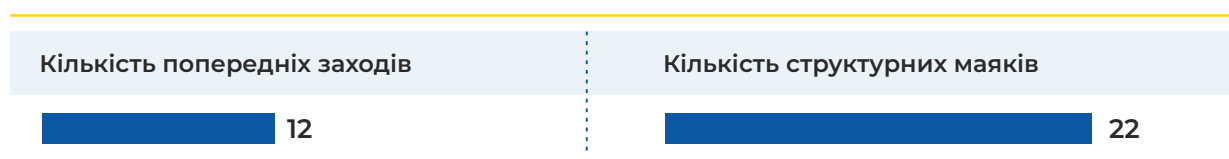
Передбачалося, що моніторинг за програмою здійснюватиметься шляхом проведення чотирьох переглядів.

У листопаді 2021 року Україна успішно пройшла перший перегляд.

Рішення Виконавчої ради МВФ щодо завершення першого перегляду програми та про виділення другого траншу в розмірі 0,7 млрд дол. США, а також продовження терміну її дії до червня 2022 року було ухвалено 22 листопада 2021 року⁶³.

Новий Меморандум містив плани щодо подальших заходів для впровадження структурних реформ у 2022 році. Передбачалося, що подальший фокус програми SBA 2020 буде зосереджено на ключовому завданні — підтримці макроекономічної та фінансової стабільності й охоплюватиме такі сфери: податково-бюджетну політику; грошово-кредитну й валютно-курсону політику; політику у фінансовому секторі; структурну політику (антикорупційне законодавство та верховенство права, реформи енергетичного сектора, реформування підприємств державної власності — корпоративне управління та приватизація).

Загальна кількість попередніх заходів та структурних маяків у межах програми SBA 2020

Загалом більшість попередніх заходів та структурних маяків стосувалася змін у фінансовому секторі та фіскальній політиці. Разом ці два блоки становлять майже 60% від загальної кількості. Значну частину також займали маяки, спрямовані на боротьбу з корупцією та зміни в енергетичному секторі (близько 30%).

Розподіл попередніх заходів та структурних маяків за сферами політики в межах програми SBA 2020

63. www.imf.org/en/News/Articles/2021/11/22/pr21342-imf-executive-board-completes-review-for-ukraine-extension-of-the-arrangement;

Серед усіх структурних маяків, передбачених програмою, варто виділити такі:

- ухвалити спрощену процедуру зміни домогосподарствами постачальника газу;
- внести зміни до Закону про ВРП для покращення процесу відбору, що гарантуватиме, що її члени мають бездоганну репутацію та добросовісність;
- ДПСУ та ДМСУ мають діяти в межах усієї країни як дві окремі юридичні особи з організованими на основі функціонального принципу центральними та територіальними офісами, а обласні й інші юридичні особи ДПСУ, ДМСУ, ДФСУ припиняють свою діяльність;
- завершити та оприлюднити аудит решти коштів, витрачених за бюджетною програмою щодо витрат, пов'язаних із COVID-19;
- публікація Офісом Генерального прокурора піврічних звітів про результати кримінальних проваджень проти колишніх власників банків, керівників та інших пов'язаних осіб з кожним із банків, виведених з ринку з початку 2014 року;
- Уряду схвалити дорожню карту, яка визначає кроки, необхідні для виведення ПриватБанку та Ощадбанку на ринок для часткової або повної приватизації, а також сприятиме залученню авторитетних міжнародних інвесторів.

Проаналізувати повною мірою заходи в розрізі виконання не є можливим, оскільки термін виконання частини структурних маяків припав на період з лютого 2022 року по травень 2022 року. У березні 2022 року українська влада через війну з росією скасувала⁶⁴ поточну угоду з МВФ та заявила про наміри повернутися до співпраці для розробки відповідної економічної програми, спрямованої на відновлення й зростання, коли це буде можливо.

Отже, аналізуючи структурні маяки, термін виконання яких припав на період до лютого 2022 року (таких було 17), визначили, що лише 41% від загальної їхньої кількості було виконано вчасно. Натомість 47% заходів були виконані невчасно або взагалі не виконані.

Рівень виконання структурних маяків у межах програми SBA 2020

Статус виконання	Кількість завдань
Виконано	7
Виконано невчасно	6
Не виконано	2
Стан виконання невідомий ⁶⁵	2

Слід відзначити, що п'ять структурних маяків (майже 30%) з 17 передбачали необхідність ухвалення ВРУ законів, однак, як ми вже зазначали вище, народні депутати фактично не беруть участі в домовленостях з МВФ. Тож часто з виконанням таких маяків у державі виникали труднощі. Так, з п'яти структурних маяків три виконані невчасно, а один так і залишився невиконаним.

64. www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/09/pr2269-ukraine-imf-executive-board-approves-usd-billion-in-emergency-financing-support-to-ukraine;

65. не вдалося знайти інформацію про стан виконання в публічному доступі;

Тривалі затримки в реалізації окремих маяків вимагали від української сторони зміщення термінів або ж перенесення нереалізованого маяка в наступний Меморандум як попереднього заходу. Наприклад, два з 17 маяків було перенесено в наступні Меморандуми як попередні заходи.

Найбільше завдань було закріплено за Мінфіном. Доволі очікувано, якщо враховувати, що 41% маяків стосувався фінансової політики. Доля завдань Мін'юсту сягала 13%. Інші ж органи мали лише один або два структурні маяки до виконання.

Відповідальні виконавці за програмою SBA 2020

Виконавець	Кількість завдань
Мінфін	7
Мін'юст	3
Держаудитслужба	2
НБУ	2
Мінекономіки	2
Міненерго	2
Офіс Генерального прокурора	1
Міжвідомча робоча група з питань повернення активів збанкрутілих банків	1
ФГВФО	1
НКРЕКП	1
Мінрегіон	1

Найкраще виконує свої зобов'язання за програмою Мінфін. Він виконав 57% зобов'язань. Стан виконання частини зобов'язань, закріплених за міністерством, не вдалося визначити через відсутність у публічному доступі інформації про стан виконання.

Стан виконання структурних маяків за програмою SBA 2020 в розрізі виконавців ⁶⁶

Виконавець	Кількість завдань	Виконано	Виконано невчасно	Не виконано	Статус невідомий
Мінфін	7	4	●	1	2
Мін'юст	1	●	1	●	●
Держаудит-служба	2	1	1	●	●
НБУ	2	●	2	●	●
Мінекономіки	1	●	1		
Міненерго	1	1	●	●	●
Офіс Генерального прокурора	1	1	●	●	●
ФГВФО	1	●	1	●	●
НКРЕКП	1	●	●	1	●
Мінрегіон	1	●	●	1	●

З точки зору невиконання чи невчасного виконання найгірші показники у ФГВФО, НКРЕКП, Мінрегіон, які, маючи по одному завданню, не виконали його або виконали невчасно.

ВИСНОВКИ:

- Україна так і не отримала в межах SBA 2020 усієї узгодженої суми. Отже, лише 56% від погодженої в межах програми суми були використані українською стороною;
- загалом програма містила 22 структурних маяки;
- більшість попередніх заходів та структурних маяків стосувалася змін у фінансовому секторі, фіскальній політиці. Разом ці два блоки становлять майже 60% від загальної кількості. Значну частину також займали маяки, спрямовані на боротьбу з корупцією та зміни в енергетичному секторі (близько 30%);
- аналізуючи маяки, термін виконання яких припав на період до лютого 2022 року, визначили, що лише 41% структурних маяків від загальної їхньої кількості були виконані вчасно. Натомість 47% заходів були виконані невчасно або взагалі не виконані;
- найбільше завдань було закріплено за Мінфіном. Доволі очікувано, якщо враховувати, що 41% маяків стосувався фінансового сектора. Інші органи мали порівняно менше завдань;

66. стан реалізації структурних маяків, термін виконання яких припав на період до лютого 2022 року;

- найкраще виконує свої зобов'язання за програмою Мінфін. Він виконав 57% структурних маяків;
- з точки зору невиконання чи невчасного виконання найгірші показники у ФГВФО, НКРЕКП, Мінрегіон, які, маючи по одному завданню, не виконали його або виконали невчасно.

3.3. Загальні дані щодо виконання трьох останніх програм

Дослідження було б неповним без загального аналізу даних за трьома останніми програмами. Тож ми об'єднали всі показники для отримання загального портрета ситуації.

Загальні дані за трьома останніми програмами з МВФ

Назва програми	Термін дії	Узгоджена сума, млрд СПЗ	Отримана сума, млрд СПЗ	Вибірка коштів у відсотках від узгодженої суми	Непогашена сума боргу (тіла кредиту), млрд СПЗ	Кількість траншів
Extended Fund Facility	11.03.2015—17.12.2018	12,3	6,2	50%	4,1	4
Stand-By Arrangement	18.12.2018—17.02.2020	2,8	1	36%	1	1
Stand-By Arrangement	09.06.2020—08.12.2021	3,6	2	56%	2	2
Всього:		18,7	9,2	49%	7,1	7

Перш за все відзначимо, що в межах трьох останніх програм Україна змогла отримати менше, ніж половину (49%) коштів від загальної, узгодженої з Фондом суми. Зокрема з запланованих 18,7 млрд СПЗ, Україна отримала лише 9,2 млрд СПЗ. Отже, країна недоотримала 9,5 млрд СПЗ (близько 12 млрд дол. США).

Причиною такого низького рівня вибірки було те, що українська сторона за жодною з програм так і не змогла успішно пройти всі перегляди та виконати взяті перед МВФ зобов'язання. Крім того, за програмами EFF 2015 та SBA 2018 Україна ще до їхнього завершення виступила з ініціативою скасування попередніх домовленостей і започаткування нових.

Отже, фактично українська сторона не виконує всі умови, погоджені з МВФ, що викладені в Меморандумах, зокрема структурні маяки (structural benchmarks).

Загалом у межах трьох останніх програм Україна та МВФ погодили до виконання 68 структурних маяків. Порівняно велика кількість маяків у програмах 2015 та 2020 років обґрунтовується наявністю успішних переглядів та відповідно оновленням Меморандумів.

Кількість маяків та попередніх заходів у межах трьох останніх програм з МВФ

Програма	Кількість СМ	Кількість ПЗ
EFF 2015	38	19
SBA 2018	8	3
SBA 2020	22	12
Всього:	68	34

Більшість попередніх заходів та структурних маяків стосувалася політики у фінансовому секторі, фіскальної політики й політики в енергетичному секторі. Разом ці три блоки становлять майже 71% від загальної кількості. Не останнє місце також посідають заходи, спрямовані на боротьбу з корупцією. Вони займають близько 17% від загальної кількості структурних маяків та попередніх заходів у межах трьох останніх програм.

Розподіл попередніх заходів та структурних маяків за сферами політики в межах трьох останніх програм з МВФ

Галузь політики	Кількість структурних маяків та попередніх заходів
Фінансовий сектор	25
Фіскальна політика	25
Енергетичний сектор	21
Боротьба з корупцією	17
Реформування ДП	7
Судова система	5
Бізнес-клімат та дерегуляція	2

Окремо визначили, що в кожній програмі були структурні маяки в галузях:

- фіскальної політики;
- енергетичного сектора;
- боротьби з корупцією;
- фінансового сектора.

Отже, можемо припустити, що вищевказані сфери на думку експертів МВФ та представників Уряду потребували найбільше уваги й вирішення проблемних точок.

Виконання структурних маяків у межах усіх трьох програм

Аналіз рівня виконання структурних маяків показав досить негативну тенденцію, адже кількість виконаних заходів та заходів, що були виконані невчасно, майже однакова (43% проти 39% відповідно).

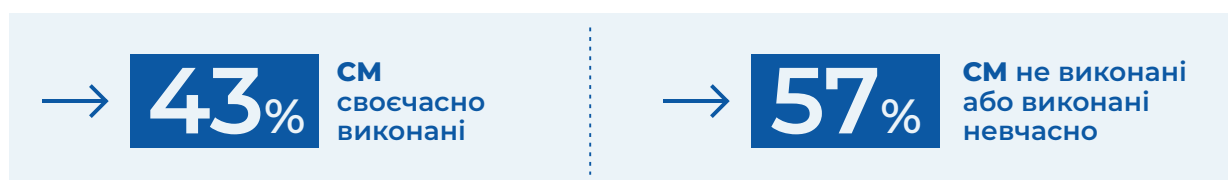
Рівень виконання структурних маяків у межах трьох останніх з МВФ програм⁶⁷

Статус виконання	Кількість завдань
Виконано	26
Виконано невчасно	24
Не виконано	11

До того ж ще є окрема категорія заходів, які взагалі не були виконані до кінця окремо взятої програми, — 18% від загальної кількості маяків.

Отже, у межах трьох останніх програм з МВФ 43% структурних маяків були виконані своєчасно, інші 57% відсотків були або не виконані в межах окремої програми, або виконані невчасно.

Рівень виконання структурних маяків у межах трьох останніх з МВФ програм⁶⁸ у %

Якщо до виконаних зараховувати також ті структурні маяки, що були виконані невчасно (але врешті виконані), то відсоток виконаних заходів загалом становить майже 82%.

Для об'єктивності варто зауважити, що окремі дослідження⁶⁹ стверджують, що більшість програм МВФ не завершується, оскільки вони є «нездійсненними». Зокрема з 763 програм, погоджених у період з 1980 по 2015 рік, 512 було перервано, 291 з них так і не відновилася.

Тривалі затримки в реалізації окремих маяків вимагали від української сторони зміщення термінів або ж перенесення маяка в попередній захід. Загалом вісім маяків було переміщено в наступні Меморандуми як попередні заходи, а терміни виконання дев'яти маяків були перенесені.

67. не враховували частину маяків, термін виконання яких припав на період з лютого 2022 року по травень 2022 року. Стан виконання частини заходів не вдалося визначити через відсутність інформації в публічному доступі, тому не враховували два таких структурних маяки. Тож загальна кількість маяків, яка оцінювалася в розрізі виконання, — 61 СМ;

68. без урахування частини маяків, термін виконання яких припав на період з лютого 2022 року по травень 2022 року, та без урахування маяків, за якими не вдалося знайти інформацію про стан виконання в публічному доступі;

69. theconversation.com/lots-of-imf-programmes-are-never-completed-because-theyre-unworkable-161905;

13%**СМ переміщено як попередній захід у наступні Меморандуми****14%****СМ – термін виконання перенесено**

Значна кількість реформ, які жваво обговорювалися в суспільстві, впроваджувалися саме на підставі домовленостей МВФ. На нашу думку, ключовими заходами, які були реалізовані українською стороною за погодженням з Фондом, є:

- реформування сектора державних підприємств;
- створення САП, НАБУ, антикорупційного суду;
- пенсійна реформа;
- реформа системи податкових та митних органів;
- ухвалення ВРУ законів для посилення урядування та автономії НБУ;
- реформування системи соціальної допомоги, а саме: монетизація субсидій та створення централізованої бази даних одержувачів соціальної допомоги;
- ухвалення закону про обіг земель сільськогосподарського призначення;
- забезпечення декларування всіма високопосадовцями своїх активів і доходів;
- створення нової цивільної служби, відповідальної за розслідування фінансових злочинів проти держави для заміни існуючої на той час податкової міліції;
- зміни до закону про ВРП для покращення процесу відбору, що гарантуватиме, що її члени мають бездоганну репутацію та добросовісність;
- аудит витрат, пов'язаних із COVID-19.

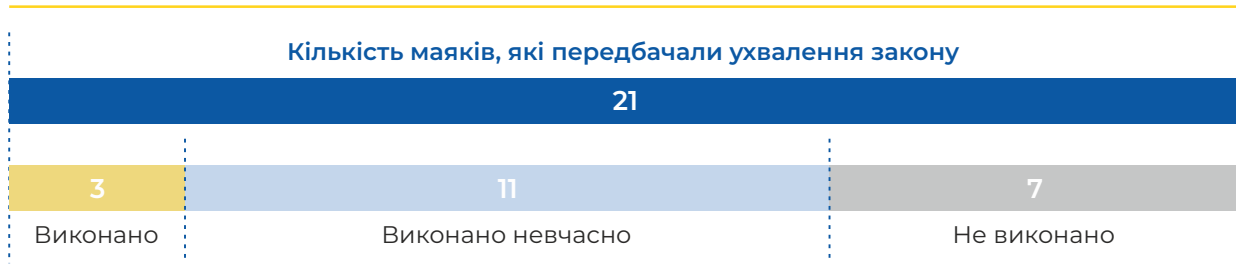
Серед невиконаних структурних маяків **у межах окремих програм** виділимо такі:

- ВРУ не ухвалила закон про обіг земель сільськогосподарського призначення (завдання мало б бути виконаним у межах програми EFF 2015 на підставі Меморандуму від 2016 року, однак фактично закон ухвалили в 2020 році, коли термін дії програми вже закінчився);
- парламент не ухвалив законодавство, що забезпечує можливість для НАБУ застосувати широкий спектр методів розслідування (завдання мало б бути виконаним у межах програми EFF 2015 на підставі Меморандуму від 2016 року, однак фактично закон ухвалили в 2019 році, коли термін дії програми вже закінчився);
- ВРУ не ухвалила законодавство про створення нової цивільної служби, відповідальної за розслідування фінансових злочинів для заміни нинішньої податкової міліції (завдання мало б бути виконаним у межах програми EFF 2015 на підставі Меморандуму від 2017 року, однак фактично закон ухвалили в 2021 році, коли термін дії програми вже закінчився);
- не завершено зовнішній аудит НАБУ, що мав проводитися групою поважних експертів з міжнародним досвідом (завдання мало б бути виконаним у межах програми SBA 2018 на підставі Меморандуму від 2018 року, однак фактично завдання так і не було виконано до закінчення дії програми).

Слід відзначити, що із загальної кількості структурних маяків, які оцінювалися з точки зору виконання, 34% (21 маяк) передбачали необхідність ухвалення ВРУ законів.

Із 21 структурного маяка 33% так і не були виконані, 52% були виконані із запізненням. Отже, якщо врахувати загальну кількість структурних маяків, що були не виконані або виконані невчасно (а таких нагадаємо — 35), то половина з них (51%) припадає на ті заходи, які вимагали від ВРУ ухвалення певних законів.

Виконання структурних маяків, які передбачали необхідність ухвалення законів, за трьома останніми програмами з МВФ

Це підтверджує той факт, що процес укладення домовленостей з МВФ проходить неузгоджено між виконавчою та законодавчими гілками влади і ймовірно потребує кращої координації.

Аналіз виконання структурних маяків у розрізі галузей показує, що у відсотках найбільше виконаних структурних маяків є в енергетичному секторі та у фінансовій політиці — 56% та 50% відповідно. У галузі фіскальної політики, де структурних маяків було найбільше, виконано менше половини заходів.

«Найкращі» показники за рівнем невиконання закріпилися за наступними галузями: бізнес-клімат та дерегуляція, судова система, боротьба з корупцією.

Найвищий відсоток невчасно виконаних заходів відзначаємо у виконанні маяків щодо боротьби з корупцією та реформуванні ДП.

Стан виконання структурних маяків за трьома останніми програмами з МВФ у розрізі галузей

Сфера	Кількість структурних маяків	Виконано	Виконано невчасно	Не виконано
Енергетичний сектор	9	56%	33%	11%
Фінансовий сектор	14	50%	36%	14%
Фіскальна політика	17	47%	35%	18%
Реформування ДП	7	43%	57%	0%
Судова система	3	33%	33%	33%
Боротьба з корупцією	9	22%	56%	22%
Бізнес-клімат та дерегуляція	2	0%	0%	100%

Доволі очікуваними є результати щодо розподілу за виконавцями. Якщо враховувати, що більшість структурних маяків припадала на фіскальну та фінансову політики, то відповідно Мінфін і НБУ були в 46% випадків основними відповідальними виконавцями. Мін'юст має однакову кількість завдань з НБУ, тобто 13% структурних маяків від загальної кількості.

Відповідальні виконавці за трьома останніми програмами з МВФ⁷⁰

Виконавець	Кількість завдань
Мінфін	13
НБУ	5
Мін'юст	5
Мінрегіон	2
Міненерго	2
Мінекономіки	2
Держаудитслужба	2
Мінсоцполітики	2
НАБУ	1
НКРЕКП	1
ФГВФО	1
Мінагрополітики	1
Міжвідомча робоча група з питань повернення активів збанкрутілих банків	1
Офіс Генерального прокурора	1

Інші органи влади мали від одного до двох завдань до виконання. Мінрегіон, Міненерго, Мінекономіки, Держаудитслужба та Мінсоцполітики розділили між собою в рівній кількості 26% завдань від загальної кількості.

Мінфін як основний виконавець за трьома останніми програмами досить добре вправся з виконанням завдань, і в результаті більш ніж половину структурних маяків було виконано вчасно. Мінрегіон, Держаудитслужба та Мінсоцполітики виконали вчасно лише половину своїх структурних маяків. Відсоток виконання інших органів менший за 50%.

70. оцінка за виконавцями проводилася на основі 39 СМ, адже дані щодо виконавців за програмою EFF 2015 є лише по одному з чотирьох Меморандумів (Меморандум від 02.03.2017);

Стан виконання структурних маяків за трьома останніми програмами МВФ у розрізі виконавців ⁷¹

Виконавець	Кількість СМ	Виконано	Виконано невчасно	Не виконано
Міненерго	1	100%	0%	0%
Офіс Генерального прокурора	1	100%	0%	0%
Мінфін	11	64%	18%	18%
Мінрегіон	2	50%	0%	50%
Держаудитслужба	2	50%	50%	0%
Мінсоцполітики	2	50%	50%	0%
НБУ	5	40%	60%	0%
Мін'юст	3	33%	67%	0%
Мінекономіки	1	0%	100%	0%
НАБУ	1	0%	0%	100%
НКРЕКП	1	0%	0%	100%
ФГВФО	1	0%	100%	0%
Мінагрополітики	1	0%	0%	100%

Група виконавців має достатньо високий показник прострочених термінів. Наприклад, Мін'юст та НБУ більшість своїх маяків виконали із запізненням. 50% заходів Держаудитслужба та Мінсоцполітики також реалізували не в термін, визначений у Меморандумах.

Серед виконавців є ті, які, маючи лише по одному завданню, не змогли його виконати в межах поточної програми. До них відносимо НАБУ, НКРЕКП, Мінагрополітики.

Для об'єктивності слід відзначити, що плани заходів з реалізації меморандумів з МВФ (далі — плани) містять певні суперечності. Наприклад, НАБУ, який був основним відповідальним органом за власний зовнішній аудит, фактично не міг самостійно реалізувати вказаний захід, адже він мав проводитися спеціальною комісією, члени якої мали б призначатися Президентом України, Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України. Отже, суперечливим є визначення НАБУ органом відповідальним за виконання цього структурного маяка.

Крім того, на практиці складається ситуація, коли згідно з планом міністерство є основним виконавцем завдання, яке вимагає ухвалення закону, а це, нагадаємо, повноваження ВРУ. Наприклад, Мін'юст відповідав за те, щоб парламент ухвалив законодавство з метою створення антикорупційних судів. Мінагрополітики відповідало за те, щоб був ухвалений закон про обіг земель сільськогосподарського призначення.

⁷¹. оцінка виконання за виконавцями проводилася на основі 32 СМ, адже дані щодо виконавців за програмою EFF 2015 є лише по одному з чотирьох Меморандумів (Меморандум від 02.03.2017). Крім того, не враховували маяки, термін виконання яких припав на період з лютого 2022 року по травень 2022 року. Стан виконання частини заходів не вдалося визначити через відсутність інформації в публічному доступі, тому також не враховували два таких структурних маяки;

ВИСНОВКИ

МВФ є міжнародною фінансовою організацією, яка була створена з метою сприяння міжнародній фінансовій стабільності, валютному співробітництву, заохочення розширення торгівлі та економічного зростання⁷².

Одна з найважливіших функцій Фонду полягає в наданні кредитів та пільгової фінансової допомоги державам-членам, які стикаються з фактичними чи потенційними проблемами у сфері платіжного балансу.

Ще з 1994 року Україна почала отримувати фінансові ресурси від МВФ. Зараз Фонд є одним з основних партнерів у наданні кредитних коштів нашій країні.

Усього за весь період співпраці між Україною та МВФ фінансова допомога була надана в межах 12 кредитних програм⁷³.

Відповідно до даних⁷⁴ МВФ, загальна сума кредитних коштів, які Україна отримала від Фонду в межах вищевказаних угод, становить 24,9 млрд СПЗ (близько 36 млрд дол. США)⁷⁵.

Україна — МВФ. Загальні дані

→ **12** кредитних програм

→ **36** млрд дол. США кредитних коштів

Співпраця з МВФ відбувається на підставі поданого українською стороною Листа про наміри та Меморандуму про економічну та фінансову політику. Меморандум містить інформацію про заходи й умови, які планує реалізувати Уряд країни протягом дії програми, а також про конкретні кроки, необхідні для отримання наступних траншів.

В українському законодавстві відзначаємо відсутність покрокового описаного процесу укладення домовленостей з МВФ. Окремі моменти визначені у законі про вступ України до МВФ, однак загалом процес погодження домовленостей з МВФ⁷⁶ чітко не врегульований.

Ще однією особливістю процедури погодження домовленостей з МВФ є те, що вона фактично проходить без участі парламенту, а Меморандум з МВФ, відповідно до чинного законодавства, ратифікації не підлягає.

Окрему увагу дослідники приділили боргу України перед МВФ.

У контексті визначення фінансових зобов'язань перед МВФ аналітики визначили, що лише за останні 4 роки Україна повернула 5,2 млрд СПЗ⁷⁷ (близько 7,2 млрд дол. США)

72. www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-at-a-Glance;

73. www.imf.org/external/np/fin/tad/extarr2.aspx?memberkey1=993&date1Key=2022-05-31;

74. www.imf.org/external/np/fin/tad/extarr2.aspx?memberkey1=993&date1Key=2022-05-31;

75. станом на кінець травня 2022 року;

76. zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text;

77. www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2099-12-31&finposition_flag=YES;

разом з нарахованими відсотками й комісійними зборами. Натомість отримала 3 млрд СПЗ (близько 4,2 млрд дол. США). Отже, станом на початок 2022 року ситуація така, що Україна більше віддає, ніж бере в МВФ.

Крім того, у 2021 році держава виплачувала борги за програмою, яка була погоджена ще в 2015 році. За прогнозами МВФ у 2022 році Україна також продовжить віддавати кошти в межах вищезазначеної програми й розпочне повернення боргу за програмою, погодженою в 2018 році.

Платежі України на користь МВФ протягом 2018—2021 років

Рік	Сума наданих коштів, млн СПЗ	Повернуто основного боргу, млн СПЗ	Сплачено відсотків і комісійних платежів, млн СПЗ	Програма, за яку сплачувалася основна сума боргу
2018	1000	1 486,3	232,6	SBA 2014
2019	0	1 153	241,4	SBA 2014 + перша сплата за EFF 2015
2020	1500	788	194,4	EFF 2015
2021	500	968,5	180,1	EFF 2015
Всього:	3000	4 395,8	848,5	–

Джерело: відкриті дані МВФ.

Станом на кінець травня 2022 року Україна є третьою країною⁷⁸ після Аргентини та Єгипту за розміром боргу перед МВФ. Загальна сума непогашених кредитів (тіла кредиту) становить 7,5 млрд СПЗ (близько 10 млрд дол. США)⁷⁹.

Суми непогашених перед МВФ кредитів (тіла кредиту) в розрізі окремих програм

Програма, рік погодження	Непогашена сума боргу (тіла кредиту) станом на 31.05.2022, млрд СПЗ
The Extended Credit Facility (EFF) 2015	3,6
Stand-By Arrangement (SBA) 2018	0,9
Stand-By Arrangement (SBA) 2020	2
Rapid Financing Instrument (RFI) 2022	1
Всього:	7,5

Джерело: відкриті дані МВФ.

78. www.imf.org/external/np/fin/tad/balmov2.aspx?type=TOTAL;

79. станом на 31.05.2022;

З урахуванням відсотків та інших додаткових платежів загальний розмір⁸⁰ боргу України перед МВФ станом на кінець травня 2022 року становить 8,1 млрд СПЗ (близько 10,8 млрд дол. США).

10,8 МЛРД ДОЛ. США
Загальна сума боргу України перед МВФ

З 2015 року Україна отримувала від МВФ фінансову допомогу в межах наступних програм:

- програма розширеного фінансування (Extended Fund Facility);
- програма стенд-бай (Stand-By Arrangement).

Участь у вказаних програмах передбачає не лише повернення основної суми боргу (тіла кредиту), але й сплату відсотків та додаткових платежів. Щодо цього слід сказати, що реалізація домовленостей з МВФ не лише впливає на довіру до Уряду країни, але й на розмір сплаченої комісії за зобов'язаннями (commitment fee). Остання сплачується на початку програми й повертається в разі, якщо вся сума за програмою була отримана.

Відповідно до даних⁸¹ НБУ, загалом у 2014—2020 роках Україна перерахувала на користь МВФ 46,3 млн СПЗ (близько 65,7 млн дол. США) commitment fee.

Крім того, Україна входить у список країн, які сплачують додаткові надбавки (surcharges). За оцінками авторів загальна прогнозована сума surcharges, яка має бути виплачена українською стороною протягом 2022—2024 років, становить близько 301 млн дол. США. Відповідно до підрахунків⁸² експертів, у випадку з Україною надбавки збільшують витрати на оплату кредиту від МВФ майже на 61%.

Отже, виконання українською стороною зобов'язань, визначених у Меморандумах, впливає не лише на рівень довіри до держави, а й на розмір фінансових втрат.

У контексті аналізу умов кредитних програм України з МВФ слід роз'яснити, що зобов'язання, узгоджені з Фондом, можуть мати різні форми⁸³, наприклад, вони можуть бути визначені у вигляді структурних маяків (structural benchmarks).

Саме на оцінці виконання структурних маяків Україною в основному зосередили увагу дослідники, адже вони мають вирішальне значення для досягнення цілей програми й слугують маркерами для оцінки рівня її виконання.

Загалом у межах трьох останніх програм⁸⁴ Україна та МВФ погодили до виконання 68 структурних маяків.

68 структурних маяків

80. www.imf.org/external/np/fin/tad/extforth.aspx?memberkey1=993&dateIkey=2022-05-31&category=forth&year=2022&trxtype=repchg&overforth=f&schedule=exp&extend=y;

81. www.epravda.com.ua/news/2021/03/23/672228/;

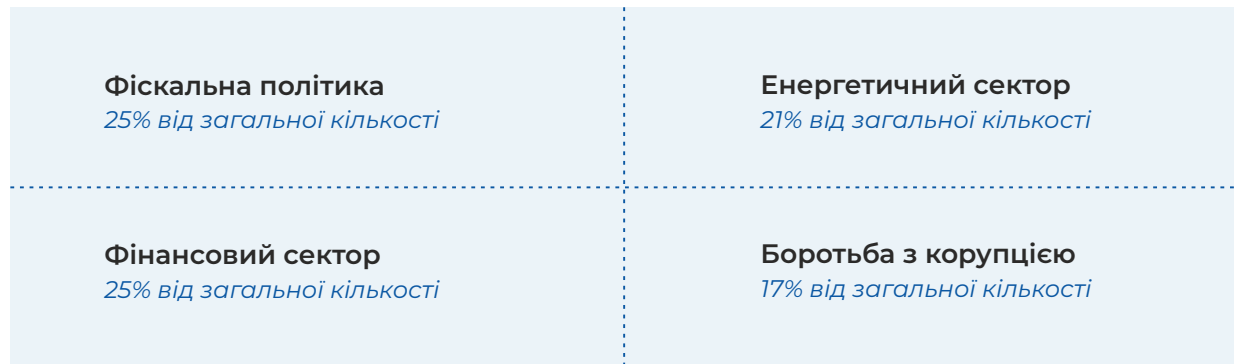
82. www.eurodad.org/a_guide_to_imf_surcharges;

83. www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/02/21/28/IMF-Conditionality;

84. фінансова допомога, надана в березні 2022 року в межах Інструменту швидкого фінансування (RFI), не увійшла до аналізу, бо є інструментом екстреного реагування й не передбачає виконання українською стороною програмних економічних заходів;

Аналізуючи розподіл заходів за сферами, визначили, що більшість попередніх заходів та структурних маяків стосувалася політики у фінансовому секторі, фіскальної політики й політики в енергетичному секторі. Разом ці три блоки становлять 71% від загальної кількості. Не останнє місце також посідають заходи, спрямовані на боротьбу з корупцією. Вони займають близько 17% від загальної кількості структурних маяків та попередніх заходів у межах трьох останніх програм.

Окремо визначили, що в кожній програмі були структурні маяки в таких сферах:

Отже, можемо припустити, що вищевказані сфери, на думку представників Уряду та експертів МВФ, потребували найбільше уваги й вирішення проблемних точок.

Аналіз рівня виконання структурних маяків показав досить негативну тенденцію, адже в межах трьох останніх програм з МВФ 43% структурних маяків були виконані своєчасно, інші 57% відсотків були або не виконані в межах окремої програми, або виконані невчасно.

Рівень виконання структурних маяків у межах трьох останніх з МВФ програм⁸⁵ у %

Якщо до виконаних зараховувати також ті структурні маяки, що були виконані невчасно (але врешті виконані в межах окремої програми), то відсоток виконаних заходів загалом становить 82%.

Тривалі затримки в реалізації окремих маяків вимагали від української сторони зміщення термінів або ж перенесення маяка в попередній захід. Загалом вісім маяків було переміщено в наступні Меморандуми як попередні заходи, а терміни виконання дев'яти маяків були перенесені.

85. не враховували частину маяків, термін виконання яких припав на період з лютого 2022 року по травень 2022 року. Стан виконання частини заходів не вдалося визначити через відсутність інформації в публічному доступі, тому не враховували два такі структурні маяки;

→ **13%** МАЯКІВ переміщено як попередній захід у наступні Меморандуми

→ **14%** МАЯКІВ, термін виконання перенесено

Припускаємо, що вказана ситуація може свідчити про те, що українська сторона переоцінює свої можливості й бере на себе зобов'язання, які фактично не може виконати вчасно. Однак, безперечно причин може бути багато (політичних, економічних, соціальних). Наприклад, скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення постійно відкладалося, зокрема через високу чутливість українського народу до цього питання та через небажання депутатів голосувати за таке непопулярне рішення. Крім того, ми вже наголошували на тому, що причиною може бути неузгодженість між виконавчою та законодавчою гілками влади в процесі укладення та виконання домовленостей з МВФ.

Значна кількість реформ, які жваво обговорювалися в суспільстві, впроваджувалися саме на підставі домовленостей з МВФ. На нашу думку, ключовими заходами, які були реалізовані українською стороною за погодженням з Фондом, є:

- реформування сектора державних підприємств;
- створення САП, НАБУ, антикорупційного суду;
- пенсійна реформа;
- реформа системи податкових та митних органів;
- ухвалення ВРУ законів для посилення урядування та автономії НБУ;
- реформування системи соціальної допомоги, а саме: монетизація субсидій й створення централізованої бази даних одержувачів соціальної допомоги;
- ухвалення закону про обіг земель сільськогосподарського призначення;
- забезпечення декларування всіма високопосадовцями своїх активів і доходів;
- створення нової цивільної служби, відповідальної за розслідування фінансових злочинів проти держави для заміни існуючої на той час податкової міліції;
- зміни до закону про ВРП для покращення процесу відбору, що гарантуватиме, що її члени мають бездоганну репутацію та добросовісність;
- аудит витрат, пов'язаних із COVID-19.

Серед невиконаних структурних маяків **у межах окремої програми** виділимо такі:

- ВРУ не ухвалила закон про обіг земель сільськогосподарського призначення (завдання мало б бути виконаним у межах програми EFF 2015 на підставі Меморандуму від 2016 року, однак фактично закон ухвалили в 2020 році, коли термін дії програми вже закінчився);
- парламент не ухвалив законодавство, що забезпечує можливість для НАБУ застосувати широкий спектр методів розслідування (завдання мало б бути виконаним у межах програми EFF 2015 на підставі Меморандуму від 2016 року, однак фактично закон ухвалили в 2019 році, коли термін дії програми вже закінчився);
- ВРУ не ухвалила законодавство про створення нової цивільної служби, відповідальної за розслідування фінансових злочинів для заміни податкової міліції (завдання

мало б бути виконаним у межах програми EFF 2015 на підставі Меморандуму від 2017 року, однак фактично закон ухвалили в 2021 році, коли термін дії програми вже закінчився);

- не завершено зовнішній аудит НАБУ, що мав проводитися групою поважних експертів з міжнародним досвідом (завдання мало б бути виконаним у межах програми SBA 2018 на підставі Меморандуму від 2018 року, однак фактично завдання так і не було виконано до закінчення дії програми).

Слід відзначити, що із загальної кількості структурних маяків, які оцінювалися з точки зору виконання, 34% (21 маяк) передбачали необхідність ухвалення ВРУ законів.

Як ми вже зазначали вище, представники ВРУ фактично не беруть участі в домовленостях з МВФ, тож часто з виконанням таких маяків у держави виникали труднощі. Так, якщо враховувати загальну кількість структурних маяків, що були не виконані в межах окремих програм або виконані невчасно, то половина з них припадає на ті заходи, які вимагали від ВРУ ухвалення певних законів.

Це підтверджує той факт, що процес укладення домовленостей з МВФ проходить неузгоджено між виконавчою та законодавчими гілками влади та ймовірно потребує кращої координації.

СМ, що були виконані невчасно або не виконані, передбачали ухвалення закону

Щодо виконання структурних маяків у розрізі галузей, то у відсотках найбільше виконаних структурних маяків бачимо в енергетичному секторі та у фінансовій політиці — 56% та 50% відповідно. У галузі фіскальної політики, де структурних маяків було найбільше, виконано менше половини заходів.

Стан виконання структурних маяків за трьома останніми програмами з МВФ у розрізі галузей

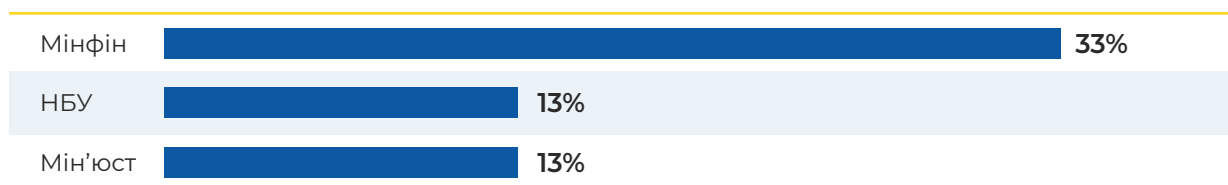
Сфера	Кількість структурних маяків	Виконано	Виконано невчасно	Не виконано
Енергетичний сектор	9	56%	33%	11%
Фінансовий сектор	14	50%	36%	14%
Фіскальна політика	17	47%	35%	18%
Реформування ДП	7	43%	57%	0%
Судова система	3	33%	33%	33%
Боротьба з корупцією	9	22%	56%	22%
Бізнес-клімат та дерегуляція	2	0%	0%	100%

«Найкращі» показники за рівнем невиконання закріпилися за наступними галузями: бізнес-клімат та дерегуляція, судова система, боротьба з корупцією.

Найвищий відсоток невчасно виконаних заходів відзначаємо у виконанні маяків щодо боротьби з корупцією та реформуванні ДП.

Доволі очікуваними є результати щодо розподілу за виконавцями. Якщо враховувати, що більшість структурних маяків припадала на фінансову та фінансову політики, то відповідно Мінфін і НБУ були в 46% випадків основними відповідальними виконавцями. Мін'юст має однакову кількість завдань з НБУ, тобто 13% структурних маяків від загальної кількості.

Основні відповідальні виконавці за трьома останніми програмами з МВФ⁸⁶

Мінфін як основний виконавець за трьома останніми програмами досить добре вправся зі своїми завданнями, і в результаті більше ніж половина структурних маяків була виконана вчасно. Мінрегіон, Держаудитслужба та Мінсоцполітики виконали вчасно лише половину своїх структурних маяків. Відсоток виконання інших органів менший за 50%.

Стан виконання структурних маяків за трьома останніми програмами МВФ у розрізі виконавців⁸⁷

Виконавець	Кількість завдань	Виконано	Виконано невчасно	Не виконано
Міненерго	1	100%	0%	0%
Офіс Генерального прокурора	1	100%	0%	0%
Мінфін	11	64%	18%	18%
Мінрегіон	2	50%	0%	50%
Держаудитслужба	2	50%	50%	0%
Мінсоцполітики	2	50%	50%	0%
НБУ	5	40%	60%	0%
Мін'юст	3	33%	67%	0%
Мінекономіки	1	0%	100%	0%
НАБУ	1	0%	0%	100%
НКРЕКП	1	0%	0%	100%
ФГВФО	1	0%	100%	0%
Мінагрополітики	1	0%	0%	100%

86. оцінка за виконавцями проводилася на основі даних про 39 СМ, адже дані щодо виконавців за програмою EFF 2015 є лише по одному з чотирьох Меморандумів (Меморандум від 02.03.2017);

87. оцінка виконання за виконавцями проводилася на основі даних про 32 СМ, адже дані щодо виконавців за програмою EFF 2015 є лише по одному з чотирьох Меморандумів (Меморандум від 02.03.2017). Крім того, не враховували маяки, термін виконання яких припав на період з лютого 2022 року по травень 2022 року. Стан виконання частини заходів не вдалося визначити через відсутність інформації в публічному доступі, тому також не враховували два таких структурні маяки;

Група окремих виконавців має достатньо високий показник прострочених термінів виконання. Наприклад, Мін'юст та НБУ більшість своїх маяків виконали із запізненням, а 50% структурних маяків Держаудитслужба та Мінсоцполітики також реалізували не в термін, визначений у Меморандумах.

Серед виконавців є ті, які, маючи лише по одному завданню, не змогли його виконати в межах поточної програми. До них відносимо НАБУ, НКРЕКП, Мінагрополітики.

Для об'єктивності слід відзначити, що плани заходів з реалізації меморандумів з МВФ (далі — плани) містять певні суперечності. Наприклад, НАБУ, який був основним відповідальним органом за власний зовнішній аудит, фактично не міг самостійно реалізувати вказаний захід, адже аудит мав проводитися спеціальною комісією, члени якої мали б призначатися Президентом України, Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України. Отже, суперечливим є визначення НАБУ органом відповідальним за виконання цього структурного маяка.

Крім того, на практиці складається ситуація, коли згідно з планом міністерство є основним виконавцем завдання, яке вимагає ухвалення закону, а це, нагадаємо, повноваження ВРУ. Наприклад, Мін'юст відповідав за те, щоб парламент ухвалив законодавство з метою створення антикорупційних судів. Мінагрополітики відповідало за те, щоб був ухвалений закон про обіг земель сільськогосподарського призначення.

Відзначимо, що в межах трьох останніх програм Україна змогла отримати менше ніж половину (49%) коштів від загальної узгодженої з Фондом суми. Зокрема з запланованих 18,7 млрд СПЗ, Україна отримала лише 9,2 млрд СПЗ. Отже, країна недоотримала 9,5 млрд СПЗ (близько 12 млрд дол. США).

12

МЛРД ДОЛ. США недоотримала Україна в межах трьох останніх програм з МВФ

Причиною такого низького рівня вибірки було те, що українська сторона за жодною з програм так і не змогла успішно пройти всі перегляди та виконати взяті перед МВФ зобов'язання. Крім того, за програмами EFF 2015 та SBA 2018 Україна ще до їхнього завершення виступила з ініціативою скасування попередніх домовленостей і започаткування нових.

Загальні дані за трьома останніми програмами з МВФ

Назва програми	Термін дії	Узгоджена сума, млрд СПЗ	Отримана сума, млрд СПЗ	Вибірка коштів у відсотках від узгодженої суми	Непогашена сума боргу (тіла кредиту), млрд СПЗ	Кількість траншів
Extended Fund Facility	11.03.2015—17.12.2018	12,3	6,2	50%	4,1	4
Stand-By Arrangement	18.12.2018—17.02.2020	2,8	1	36%	1	1
Stand-By Arrangement	09.06.2020—08.12.2021	3,6	2	56%	2	2
Всього:		18,7	9,2	49%	7,1	7

Усупереч складній економічній ситуації Україна станом на кінець червня 2022 року виплатила на користь МВФ 732 млн СПЗ. Очікується, що до кінця року держава сплатить ще близько 1 млрд СПЗ. Кошти, що сплачуються, є погашенням заборгованості в межах програм EFF 2015 та SBA 2018.

Прогнозовані виплати України на користь МВФ протягом 2023—2027 років

Рік	Сума виплат, млрд СПЗ
2023	2
2024	1,9
2025	1,8
2026	1
2027	0,2

Джерело: відкриті дані МВФ.

Загалом протягом наступних 5 років Україна має сплатити на користь МВФ 6,9 млрд СПЗ (близько 9,2 млрд дол. США) разом з відсотками та комісійними платежами. За прогнозами⁸⁸ МВФ Україна в повному обсязі розрахується з боргами лише в 2037 році. Звичайно ж, такий сценарій можливий лише у випадку неотримання нового фінансування.

На початку 2022 року Україна очікувала⁸⁹, що в червні отримає останній транш за програмою SBA 2020, однак у березні 2022 року українська влада через війну з росією скасувала⁹⁰ поточну угоду з МВФ та заявила про наміри повернутися до співпраці для розробки відповідної економічної програми, спрямованої на відновлення й зростання, коли це буде можливо.

Отже, немає сумнівів, що післявоєнне відновлення України буде відбуватися й за фінансової підтримки МВФ, однак Україна має зробити висновки з попередніх програм щодо того, який обсяг зобов'язань вона бере та як його виконує, для того, щоб бути максимально ефективною, отримувати максимальний обсяг фінансових ресурсів й уникати додаткових фінансових втрат у вигляді комісій та додаткових надбавок.

88. www.imf.org/external/np/fin/tad/extforth.aspx?memberkey1=993&date1key=2022-05-31&category=forth&year=2022&trxtype=repchg&overforth=f&schedule=exp&extend=y;

89. www.slovoidilo.ua/2022/02/18/novyna/finansy/ministr-nazvav-sumu-transhu-yaku-ukrayina-ochikuye-mvf;

90. www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/09/pr2269-ukraine-imf-executive-board-approves-usd-billion-in-emergency-financing-support-to-ukraine;

ПРОПОЗИЦІЇ

Усі пропозиції адресовані КМУ

Пропозиція 1

Зміст пропозиції:

У межах трьох останніх програм з МВФ Україна із погоджених 18,7 млрд СПЗ отримала лише 9,2 млрд СПЗ. Отже, країна недоотримала близько 12 млрд дол. США. Пропонуємо під час погодження зобов'язань, які має виконати українська сторона, здійснювати пріоритезацію заходів та визначати їхні покрокові етапи реалізації, що прагматично оцінені в часовому вимірі (принцип «обіцяй менше — роби більше»).

Очікуваний ефект:

Україна ефективно виконує кредитні програми з МВФ, чим збільшує до себе довіру, виступаючи надійним партнером, та підвищує інституційну зацікавленість з боку інших міжнародних фінансових організацій, урядів, приватних інвесторів і партнерів з розвитку.

Пропозиція 2

Зміст пропозиції:

Обговорення та пошук моделі (способу), яка б передбачала залучення представника(ів) парламенту до процесу укладення угод з МВФ з метою посилення ефективності виконання зобов'язань, узятих Україною в межах програм з МВФ.

Очікуваний ефект:

Законодавча та виконавча гілки влади узгоджено діють у питаннях укладення та реалізації кредитних угод з МВФ, зокрема в контексті виконання зобов'язання, які передбачають ухвалення законів, що в результаті позитивно впливає як на ефективність виконання зобов'язань, так і на уникнення будь-яких додаткових фінансових втрат.

Пропозиція 3

Зміст пропозиції:

Розробити, впровадити та оприлюднити політику щодо порядку залучення, використання коштів Фонду, а також моніторингу виконання зобов'язань, узятих на себе українською стороною. Політика серед іншого має передбачати оприлюднення наборів даних, які визначені в пропозиції 4.

Очікуваний ефект:

Порядок залучення коштів Фонду та основні учасники цього процесу відомі для суспільства. Окреслені можливі напрямки використання фінансових ресурсів та нормативно закріплено прозорий механізм витрачання коштів з можливістю їхньої ідентифікації на будь-якому етапі.

Існують правові підстави для збору та оприлюднення інформації щодо взаємовідносин з МВФ. У відкритому доступі є дані щодо виконання Меморандумів про економічну та фінансову політику й фінансових втрат, які понесла або може понести держава через невиконання/несвоєчасне виконання зобов'язань.

Пропозиція 4

Зміст пропозиції:

Розробити user friendly & data driven вебпортал (дашборд), де розміщувати інформацію щодо:

- запропонованих до виконання заходів у межах майбутньої програми з МВФ та щодо потенційних наслідків їхньої реалізації;
- зобов'язань української сторони за поточною угодою з МВФ;
- відповідальних за виконання зобов'язань органів;
- термінів виконання зобов'язань;
- стану виконання зобов'язань;
- розміру боргу перед МВФ;
- розмірів виплат на користь МВФ у розрізі років;
- прогнозованих розмірів виплат на користь МВФ;
- інші важливі та релевантні дані.

Очікуваний ефект:

На етапі розробки та погодження домовленостей з МВФ суспільство отримує вичерпну й повну інформацію щодо змісту угод з МВФ, зокрема зобов'язань, які пропонуються до виконання, та наслідків, які можуть виникнути після їхньої реалізації. Зацікавлені сторони (неурядові організації, аналітичні центри, незалежні експерти, ЗМІ) беруть активну участь в обговоренні майбутніх зобов'язань.

На етапі реалізації програм МВФ зацікавлені особи та громадськість обізнані про стан виконання зобов'язань, відповідальних виконавців. Засоби масової інформації, експерти й інші зацікавлені сторони можуть використовувати дані у своїй роботі та мінімізувати поширення недостовірних даних і наративів в інформаційному просторі.

Пропозиція 5

Зміст пропозиції:

Підтримати перегляд політики МВФ щодо сплати додаткових зборів (surcharges), ініційований поправкою до National Defense Authorization Act⁹¹ з метою їхнього призупинення (щонайменше на період війни й післявоєнного відновлення) та подальшого скасування шляхом публічної комунікації офіційної позиції України щодо політики сплати додаткових зборів (surcharges).

Очікуваний ефект:

Подана поправка до National Defense Authorization Act⁹² ухвалена Конгресом США. Міністерство фінансів США (USDT) підтримало перегляд політики щодо додаткових зборів (surcharges). Як наслідок, зменшене боргове навантаження на Україну, адже за підрахунками авторів загальна прогнозована сума surcharges, яка має бути виплачена українською стороною протягом 2022—2024 рр., становить близько 301 млн дол. США.

91. [amendments-rules.house.gov/amendments/GARCIL_080_xml_final%20revised220708135856614.pdf](https://www.amendments-rules.house.gov/amendments/GARCIL_080_xml_final%20revised220708135856614.pdf);

92. [amendments-rules.house.gov/amendments/GARCIL_080_xml_final%20revised220708135856614.pdf](https://www.amendments-rules.house.gov/amendments/GARCIL_080_xml_final%20revised220708135856614.pdf);

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

→ Контекст:

Міжнародний валютний фонд є однією із ключових міжнародних фінансових організацій, що надає суттєву кредитну підтримку Україні для стабілізації фінансової системи та проведення структурних реформ.

Лише за останні 4 роки Україна отримала від Міжнародного валютного фонду кредитів на суму 3 млрд СПЗ⁹³ (близько 4,2 млрд дол. США). Натомість за цей же час було повернуто 5,2 млрд СПЗ⁹⁴ (близько 7,2 млрд дол. США) разом з нарахованими відсотками та іншими платежами.

Одним з факторів, що впливає на розмір заборгованості перед Фондом, є обов'язок сплачувати не лише відсотки за користування кредитними коштами, але й додаткові платежі, наприклад, комісію за зобов'язаннями (commitment fee), яка стягується на початку програми, а повертається лише, якщо вся сума за програмою була отримана країною, тобто були успішно пройдені всі перегляди. У випадку з Україною також стягуються додаткові надбавки (surcharges⁹⁵). Це суми, що підлягають сплаті у випадку, якщо борг є значним і не повертається протягом тривалого часу.

Отже, існує частина платежів, які фактично прив'язані до рівня виконання країною, узятих перед МВФ зобов'язань. Водночас у ЗМІ час від часу з'являється інформація про неотримання українською стороною чергового траншу через невиконання погоджених з Фондом домовленостей. Фактично це призводить не лише до неотримання коштів, але й до фінансових втрат з боку української сторони.

Крім того, не лише фінансова сторона взаємовідносин з МВФ викликає питання. Реформи та заходи, які реалізуються Урядом у межах погоджених з Фондом програм, часто до- сить «політизуються» й неоднозначно сприймаються суспільством.

Саме тому сьогодні існує потреба в проведенні аналізу умов програм кредитування України з МВФ та оцінці ефективності виконання зобов'язань саме українською стороною.

→ Ціль дослідження:

Розробка пропозицій щодо покращення рівня виконання зобов'язань українською стороною за програмами з МВФ задля уникнення фінансових втрат.

→ Предмет дослідження:

- умови кредитних програм з МВФ;
- рівень виконання взятих українською стороною зобов'язань у межах програм кредитування з МВФ;
- обсяги фінансових втрат за програмами з МВФ.

93. www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2099-12-31&finposition_flag=YES;

94. www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2099-12-31&finposition_flag=YES;

95. www.imf.org/external/np/pp/eng/2016/012016.pdf.

→ **Об'єкт дослідження:**

Три останні програми з МВФ:

- програма Extended Fund Facility, погоджена в 2015 році;
- програми Stand-By Arrangement, погоджені в 2018 та 2020 роках.

→ **Завдання дослідження:**

1. Визначити порядок залучення коштів від МВФ та повноваження основних стейкхолдерів процесу в Україні й МВФ.
2. Проаналізувати програми кредитування України з МВФ: умови, вимоги, зобов'язань.
3. Встановити ефективність виконання зобов'язань, узятих українською стороною перед МВФ.
4. Визначити обсяг фінансових втрат та обставин їх виникнення.
5. Підготувати пропозиції щодо покращення рівня виконання зобов'язань українською стороною задля уникнення фінансових втрат.

→ **Джерела інформації:**

- нормативно-правові акти України;
- акти, що регулюють діяльність МВФ;
- Лист про наміри та Меморандум про економічну й фінансову політику від 27 лютого 2015 року, Лист про наміри та Меморандум про економічну й фінансову політику від 21 липня 2015 року, Лист про наміри та Меморандум про економічну й фінансову політику від 1 вересня 2016 року, Лист про наміри та Меморандум про економічну й фінансову політику від 2 березня 2017 року, Лист про наміри та Меморандум про економічну й фінансову політику від 5 грудня 2018 року, Лист про наміри та Меморандум про економічну й фінансову політику від 2 червня 2020 року, Лист про наміри та Меморандум про економічну й фінансову політику від 8 листопада 2021 року;
- відкриті дані та ресурси МВФ;
- відповіді органів влади на запити;
- офіційні сторінки органів державної влади;
- публічні звіти/плани діяльності державних установ;
- результати досліджень наукових/аналітичних організацій.

→ **Етапи дослідження:**

1. Збір та обробка даних.

Основним джерелом даних стануть відкриті ресурси МВФ та листи про наміри з меморандумами про економічну й фінансову політику.

2. Аналіз даних, структурування та опис.

Для визначення умов, на яких надаються кредити від МВФ, зокрема й фінансових, буде проаналізовано акти, що регулюють діяльність МВФ, відкриті ресурси МВФ та меморандуми про економічну й фінансову політику.

Будуть визначені основні структурні маяки та рівень їхнього виконання українською стороною. На основі показників виконання буде визначено фінансові втрати, які понесла українська сторона в зв'язку з невиконанням умов Меморандуму.

3. Формування висновків та пропозицій до звіту.

На основі проведеного аналізу будуть підготовлені пропозиції, спрямовані на покращення виконання зобов'язань Україною за програмою МВФ задля унеможливлення виникнення додаткових фінансових втрат у вигляді commitment fees, surcharges тощо.

→ Структура дослідження:

1. Про МВФ. Як працює організація, на які цілі дає фінансові ресурси, які механізми фінансування використовує?
2. Україна та МВФ. Історичний ракурс, сума позичених коштів, порядок укладення угод з МВФ, борг України перед МВФ.
3. Зобов'язання, узяті на себе Україною перед МВФ за трьома останніми програмами. Рівень їхнього виконання.
4. Загальні дані щодо виконання трьох останніх програм. Розміри виплат, спрямованих на погашення заборгованості перед МВФ протягом 2022—2026 років.
5. Пропозиції щодо покращення рівня виконання зобов'язань українською стороною задля уникнення фінансових втрат та покращення взаємодії з МВФ.

→ Особливості дослідження:

1. Усі аналітичні матеріали написані виключно українською мовою (та англійською мовою в разі потреби).
2. Валюта USD або СПЗ, у якій надані позики, не підлягає конвертуванню.

→ Очікуваний результат:

Результатом дослідження стане аналітичний продукт з пропозиціями щодо покращення рівня виконання зобов'язань українською стороною задля уникнення фінансових втрат.

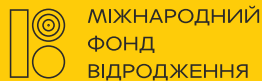

КОРИСНІ ДЖЕРЕЛА

1. A guide to IMF surcharges. URL:
www.eurodad.org/a_guide_to_imf_surcharges;
  2. Lots of IMF programmes are never completed – because they're unworkable. URL:
theconversation.com/lots-of-imf-programmes-are-never-completed-because-theyre-unworkable-161905;
  3. Opinion: The U.S. could help financially strapped Ukraine by scrapping hidden surcharges on its IMF loan. URL:
www.marketwatch.com/story/the-u-s-could-help-financially-strapped-ukraine-by-scrapping-hidden-surcharges-on-its-imf-loan-11645128627;
  4. Ukraine: Financial Position in the Fund. URL:
www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberkey1=993&date1Key=2022-05-31;
  5. IMF Surcharges: Counterproductive and Unfair. URL:
cepr.net/wp-content/uploads/2021/09/IMF-Surcharge-Report-2.pdf?_cf_chl_f_tk=tiWM5mC_hkN0QePM71J9EmEJUrheGkJARhuh_oDU3ZY-1642457999-0-gaNycGzNCJE.
-

Міжнародний фонд «Відродження» – одна з найбільших українських благодійних фондаций, що з 1990-го року допомагає розвивати в Україні відкрите суспільство на основі демократичних цінностей. За час своєї діяльності Фонд підтримав близько 20 тисяч проєктів на суму понад 200 мільйонів доларів США. Фонд заснований філантропом Джорджем Соросом і є частиною міжнародної мережі Фондацій відкритого суспільства (Open Society Foundations).

www.fb.com/irf.ukraine

www.irf.ua

Інститут аналітики та адвокації — недержавний аналітичний центр, створений у 2013 році задля розвитку громадянського суспільства в Україні. Його місією є підвищення потенціалу впливу неурядового сектора на процес формування й реалізації політик влади на регіональному та національному рівнях.

www.facebook.com/iaaukraine.org

iaa.org.ua